

Avdeling for folkehelsefag

Christoffer Heier Solbakken

Kandidatnummer: 67

Masteroppgave

«Du trenger å se det fra en annen vinkel»:
En kvalitativ studie av trener-spillerrelasjon på
«gatelaget»

«You need to see it from a different angle»:
A qualitative study of coach-player relationship in “gatelaget”

Master i folkehelsevitenskap – med vekt på endring av livsstilvaner

2020

Samtykker til tilgjengeliggjøring i digitalt arkiv Brage JA NEI

Forord

Masterstudiet er nå på vei mot sin ende, og jeg sitter igjen med mange følelser. Tiden har vært motiverende, spennende, krevende, og til dels ensom. Disse opp- og nedturene har bidratt til å gi meg en større forståelse for hvordan forskerlivet fungerer. I denne lærerike prosessen med selvstendig arbeid og økt akademisk kunnskap, står jeg nå bedre rustet for arbeidslivet.

Jeg føler meg privilegert og takknemlig over at jeg har fått muligheten, samt klart å gjennomføre masterstudiet. Jeg vil spesielt takke min veileder Børge Baklien for hans konstruktive tilbakemeldinger, faglige dyktighet, og store forståelse. Jeg vil også rekke en stor takk til informantene fra gatelaget som frivillig stilte opp. Uten dere ville dette ikke vært mulig. TUSEN TAKK for at dere tok dere tid til å dele tanker og opplevelser med meg. Deres raushet og åpenhet vil jeg for alltid ta med meg.

Jeg vil også takke mamma og pappa for refleksjoner, sosial støtte og korrekturlesing. Samt øvrig familie, venner og jobbkollegaer som har gitt meg vitamininnsprøyting i en hektisk masterhverdag. Jeg vil til slutt takke alle mine gode medstudenter og lærere som jeg har hatt gjennom alle disse årene.

Brumunddal, 15. mai 2020.

Christoffer Heier Solbakken

Innhold

Innholdsfortegnelse

Innhold	3
Norsk sammendrag	5
Engelsk sammendrag (abstract)	6
1. Innledning	7
1.1 <i>Bakgrunn</i>	7
1.1.1 <i>Forskning på gatefotball</i>	8
1.2 <i>Hensikt og forskningsspørsmål</i>	13
1.3 <i>Avklaring av begreper</i>	14
1.3.1 <i>Rusmiddelavhengighet</i>	14
2. Valg og presentasjon av teori	17
2.1 <i>Relasjon</i>	17
2.2 <i>Tillit</i>	18
2.3 <i>Trener-spillerrelasjon</i>	20
2.4 <i>Makt i sosiale relasjoner</i>	21
2.5 <i>Trenerrollen</i>	21
2.6 <i>Selvbestemmelsesteorien</i>	22
2.6.1 <i>Behovet for autonomi</i>	24
2.6.2 <i>Behovet for sosial tilhørighet</i>	25
2.6.3 <i>Behovet for kompetanse</i>	26
2.7 <i>Coach efficacy</i>	26
3. Metode	28
3.1 <i>Valg av metode</i>	28
3.2 <i>Hermeneutikk og fenomenologi</i>	28
3.3 <i>Valg av datainnsamling</i>	30
3.4 <i>Inklusjonskriterier</i>	32
3.5 <i>Transkripsjon</i>	33
3.6 <i>Etiske overveielser og metodediskusjon</i>	34
3.7 <i>Analyse</i>	36
3.7.1 <i>Trinn 1 - Helhetsinntrykk</i>	37
3.7.2 <i>Trinn 2:</i>	38
3.7.3 <i>Trinn 3: Kondensering – fra kode til mening</i>	39
3.7.4 <i>Trinn 4</i>	40
4. Funn	41
4.1 <i>Trenerens medmenneskelig evner</i>	42

4.1.1	«Man trenger mer enn fotball- og ruskunnskaper»	42
4.1.2	«Må ha lang lunte»	43
4.1.3	«Han bryr seg»	45
4.2	<i>Opplevelsen av deltakelse og involvering»</i>	46
4.2.1	«Ha et ord med i laget»	46
4.2.2	«Tilbøyelig til å tilrettelegge for mine ønsker»	48
4.3	<i>Betydningen av et tillitsfullt felleskap</i>	50
4.3.1	“Se meg som fotballspiller, ikke narkoman”	50
4.3.2	Trenerens rolle – tett på eller distansering?	53
4.3.3	En utviklingsorientert tilnærming	54
4.3.4	Legge til rett for fellesskapsfølelse	56
5.	Diskusjon	59
5.1	<i>Trenerens mellommenneskelig egenskaper</i>	59
5.2	<i>Autonomi i trener-spillerrelasjonen</i>	63
5.3	<i>Det tillitsfulle felleskapet</i>	66
6.	Avslutning	69
7.	Litteraturliste	71
8.	Vedlegg	77
8.1	<i>Godkjenning fra NSD</i>	77
8.2	<i>Intervjuguide til trenere</i>	80
8.3	<i>Intervjuguide til spillere</i>	81
8.4	<i>Samtykkeskjema</i>	82

Norsk sammendrag

Bakgrunn: Fotballaktivitet for utsatte grupper har i de senere år fått større og større omtale. I Norge drifter den ideelle organisasjonen Fotballstiftelsen lag over hele landet. Disse blir på folkemunne kalt gatelaget, og er for mennesker med rusbakgrunn. Lavterskeltilbudet er en utradisjonell behandlingsform som tar sikte om å skape idrettsglede og felleskap.

Hensikt: Hensikten med denne masteroppgaven er å bidra med kunnskap om fotballtreneren som bidragsyter for helsefremmende arbeid. Vi vet fortsatt forholdvis lite om hvordan spillere og trenere opplever trener-spiller-relasjonen i gatefotball. Gjennom et dypdykk inn i temaet, kan min masteroppgave gi verdifulle innsikt i hvordan relasjonen skapes.

Teoretisk forankring: Materialet er sett i lys av fenomenologisk-hermeneutisk tenkning. Teorier om relasjoner, selvbestemmelse og ledelse har ligget som rammeverk.

Design og metode: Kvalitativt studie basert på semistrukturerte intervjuer, analysert gjennom systematisk tekstkondensering (STC). Datamaterialet kommer fra åtte informanter, 4 trenere og 4 spillere (7 menn og 1 kvinne).

Resultatfunn: Funnene tyder på at trenerne og spillerne opplever gode og trygge tillitsfulle forhold. Begge parter trekker frem trenerens mellommenneskelige egenskaper som essensielt for en god trener-spillerrelasjon. Det handler om å bli sett og hørt gjennom trenerens genuine interesse. Trenerne viste i stor grad tålmodighet, respekt og ga muligheter for medbestemmelse. Trenerne setter pris på spillernes initiativ og tilbakemeldinger. Samtidig som de anser spillerne som delvis delaktige i beslutninger.

Konklusjon: Trener-spillerrelasjon på gatelaget er en tillitsfull og helsefremmende relasjon. Mennesker med rusbakgrunn stimuleres via treneren til deltakelse, trivsel og tilknytning. Trenere skaper kvalitet i trener-spillerrelasjonen ved å ha en atferd som tilfredsstillende spillernes grunnleggende behov. Dette handler om anerkjennelse, respekt og empati. I tillegg oppleves gatefotballen som et sted som skaper grobunn for vennskap, bedring og utvikling, samt en større aksept som samfunnsmedlemmer.

Nøkkelord: relasjon, tillit, rusmiddelavhengig, spiller, trener, kvalitativ metode, kvalitativt intervju, selvbestemmelsesteorien.

Engelsk sammendrag (abstract)

Background: In recent years, soccer activity for vulnerable groups has become more and more focused. In Norway, the nonprofit organization "Fotballstiftelsen" have teams all over the country. These are popularly called community soccer (gatelaget) are for current and former drug addicts. The low threshold is an unconventional form of treatment that aims to create sports joy and community.

Purpose: I aimed to investigate how four football coaches and four players at community soccer experience their relationship, and how they experience themselves and the other in the relationship, and how this affect their performance enhancing work.

Theoretical grounding: The material is seen in light of phenomenological-hermeneutic thinking. Furthermore, it has been supplemented with relevant subject theory according to the studys` findings.

Methods: Qualitative study based on semi-structured interviews, analyzed through systematic text condensation (STC). The data comes from eight participants, 4 coaches and 4 players (seven men and one woman).

Results: The findings indicate that the coaches and players are experiencing good and safe relationships between people. Both parties highlight the coach's interpersonal qualities as essential to a good coach-player relationship. It's about being seen and heard through the coach's genuine interest. The coaches showed a great deal of patience, respect and opportunities for participation. The coaches appreciate the players' initiative and feedback. Nevertheless, the coaches consider the players as partially involved in decisions.

Conclusion: Coach-player relationship is a trusting and health-promoting relationship on the community football (gatelaget). People with intoxicants are stimulated through the coach for participation, well-being and connection. Coaches create quality in the coach-player relationship by having a behavior that meets the players' basic needs. This is about recognition, respect and empathy. In addition, street football is perceived as a place that creates a foundation for friendship, improvement and development, as well as a greater acceptance as community members.

Key words: relationship, trust, drug addict, player, coach, qualitative methodology, qualitative interview, recovery, Self-determination theory,

1. Innledning

1.1 Bakgrunn

Denne masteroppgaven tar for seg hvordan rusavhengige fotballspillere og klubbens trenere opplever det relasjonelle båndet dem i mellom. Jeg har gjennom praksis som trener for barn, ungdom og voksen, sett at det å skape en tillitsfull relasjon kan bidra til vekst og utvikling. Disse samhandlingsprosessene har alltid fascinert meg og er bakgrunnen for at jeg har valgt denne tematikken. Fra egne erfaringer som fotballspiller, trenere og tilskuer har jeg tro på at fotballen kan være en arena der man føler sosial tilhørighet, kameratskap, og opplevelse av fysisk aktivitet og positiv psykisk helseeffekt.

Fotball og fysisk aktivitet, har veldokumenterte helsemessige fordeler og kan blant annet påvirke blodsirkulasjon og immunforsvar, redusere risiko for enkelte krefttyper samt styrke den mentale helsen (Bahr, 2015). I et folkehelseperspektiv er dette komponenter for god livskvalitet og kan være med å bidra til flere gode leveår for individet. Fotball er Norges største idrett med over 370 000 aktive og generer spillere fra forskjellige aldersgrupper og samfunnslag (NFF, 2017). Selv om majoriteten av spillerne finnes i barne- og ungdomsfotballen, er det også en idrett for voksne.

Jeg har gjennom mastergradsprosjektet, fulgt flere fotballklubber som tilbyr lavterskeltiltak for mennesker som har eller har hatt en form for rusavhengighet. Fotballagene blir på folkemunne kalt «gatelag». Fredrikstad FK var i 2011 Norges første klubb til å opprette et slikt tilbud. Aktivitetstilbudet har nå spredd seg til å bli et landsomfattende fenomen, fra Kristiansand og Start FK i sør til Tromsø IL i nord. Lavterskeltiltaket er underlagt fotballstiftelsen som er en ideell og livsnøytral organisasjon, hvor alle, uansett etnisitet, kjønn eller legning er velkomne. Målet med aktivitetstilbudet er å heve livskvaliteten til spillerne, samt redusere de helsemessige skadene av rusmiddelbruk.

Det kreves ikke rusfrihet for å være en del av fotballklubben, men at man møter opp upåvirket de gangene det er treninger, kamper og annen form for sosiale tilstelninger klubben arrangerer.

Klubbene har et aktivt samarbeid med hjemkommunen, NAV og rusomsorgen. Flere av gatelagsspillerne gradvis har også kommet seg ut i arbeid. I 2016 økte arbeidet med å etablere system for arbeidstrening for utøvere som er motivert og klar for å ta steget inn i arbeidslivet (Fotballstiftelsen, u.å.). Slike tiltak kan bidra til å utjevne sosiale helseforskjeller. Noe som er i tråd med folkehelseloven. Det å fremme befolkningens helse og livskvalitet, samtidig som man forebygger skade og sykdom står som fundamentet i folkehelsevisjonen (Helse og Omsorgsdepartementet, 2015). I praksis som trener for barn, ungdom og voksen har jeg sett at det å skape en tillitsfull relasjon kan bidra til vekst og utvikling. Disse samhandlingsprosessene har alltid fascinert meg og vil stå som fundamentet for denne oppgavens vinkling.

1.1.1 Forskning på gatefotball¹

Innen forskningen på gatefotball, er Frelsesarmeens rapport den mest fremtredende norske studien som er blitt gjort på området. Her har tiltaket blitt beskrevet og evaluert gjennom å intervjuere deltakere og lagledere. Rapporten peker på at gatefotballen fungerer som et utradisjonelt behandlingstilbud, som gir positive livsendringer i form av bedret fysisk og psykisk helse, samt at rusforbruket reduseres (Sayed, 2012). Deltagerne har en opplevelse av å føle seg inkludert og fulgt opp som viktig i en sårbar periode. De er fornøyde med organiseringen og rammene rundt tiltaket gatefotball. Spillerne vektlegger det sosiale miljøet

¹ Litteraturløp gjennomgang: Oria og Google Scholar er de digitale plattformene som har blitt anvendt mest. Søkene har blitt gjort på forskjellige stadier, hvor både norske og engelske begreper og forskning har blitt brukt. I første fase var ord som «gatefotball», «relasjon», «fotballspiller», «fotballtrener» og «rusavhengighet» «tillit». Disse ble etterhvert kombinert, i tillegg til å søke på de engelske oversettelsene. Etter intervjuene dukket det opp begreper som «motivasjon», «mestring», «kommunikasjon». Gjennom å søke i kildelistene til relevante fagbøker, forskningsrapporter og meta-studier kunne jeg oppdrive artikler og begreper som i noen tilfeller lå «skjult» i de digitale databasene.

som viktig, og gatefotball blir oppfattet som en arena for nettverksbygging og mulighet for å videreutvikle egne sosiale ferdigheter. Muligheten for VM-deltakelse var en av de viktigste motivasjonsfaktorene for å redusere rusinntak. Spesielt trakk kvinnene frem flere sosiale samlinger der kvinner møtte hverandre til rene kvinnekamper, samtidig som de savnet en litt tøffere informasjons- og rekrutteringslinje (Sayed, 2012).

I 2019 kom rapporten «Recovery på banen - Gatelag som samskapende sosial innovasjon i norske kommuner». Den sammenfatter tre norske forskningsprosjekter som tar for seg hvordan fotballagens recovery-orienterte praksis overfor deltakerne fungerer, hvilken funksjon og rolle fotballklubbene har, og hvordan man ser «fotball-rusomsorg» i lys av norsk velferdsmodell. Forskerne konkluderer med at offentlige hjelpetjenester i større grad bør bidra aktivt i lagenes liv. Tjenestene utenfor må forstå den essensielle betydningen fotballen har for deltakernes liv, og hvordan fotballen bidrar til å mestre rus- og mentale utfordringer. I rapporten etterlyses det bedre informasjon og publisitet, slik at ikke fotballtiltaket behøver å leve et liv i parentes ovenfor offentlige instanser. Forskerne tar videre opp hvordan tiltaket bør gå fra en prosjektformet tilnærming til etablert og varig drift. Dette bør skje gjennom forutsigbare rammebetingelser for de involverte. Det siste forskerne tar opp, er hvordan man i lang tid fremover, sørger for gode styrings- og kontrollsystemer til dokumenteringen. Blant annet ved å gi et organ mandat til å arbeide systematisk og koordinativt slik at gatelagene kan ha gyldighet til å videreføre driften i henhold til å måle effekten av den sosiale verdiskapingen (Kobro, Borg, Karlsson & Vike, 2019).

Gatefotball og fotball spesielt rettet mot utsatte voksenaldergrupper har utviklet seg til å bli et verdensomspennende fenomen. I dag finnes det et voksende antall studier på området, selv om majoriteten av litteraturen kommer fra vestlige land. Sherry og Strybosch (2012) fant i sin longitudinelle studie fra Australia, et inkluderende og stabilt miljø, som viktig for en ellers marginalisert voksenaldergruppe.

Dette kommer også frem i den engelske rapporten til Welsh, Armstrong og Taylor (2018). Respondentene ga gode uttrykk for på at fotballaktiviteten vekket positive følelser som sosialisering, deltakelse og prestasjon. Mange av deltakerne kom fra en bakgrunn med mye sedat tid, noe som kan antas å ha sammenheng med dårligere livskvalitet (Welsh, Armstrong & Taylor, 2018). Halvparten så derfor på aktiviteten i seg selv som den viktigste årsaken til bedre livskvalitet. To tredjedeler rapporterte at de i større grad håndterte personlige utfordringer, tok positive livsstilsvalg i form av bedre kosthold, økt mosjon og mindre røyking. Undersøkelsen viste også at deltakerne hadde større sannsynlighet for å flytte ut av institusjoner og til en mer autonom botilværelse. Rapporten støtter seg på litteraturgjennomgangen til Friedrich og Mason (2017) hvor deltakerne responderte med bedre livskvalitet og tilhørighet, samt økt fysisk velbehag etter fotball-intervensjonen. De argumenterte for at det generelle aktivitetsnivået steg i etterkant av slike prosjekter.

Et annet engelsk 11-ukers program, som gikk under navnet «It's a Goal!», hadde en litt annen vinkling. Prosjektet brukte ikke fotball som fysisk aktivitet, men mer som en metafor i terapeutisk behandling av engelske menn, med psykiske helseutfordringer. Hensikten med studien var å bedre deltakernes selvfølelse, gi deltakerne en sunnere inkluderingsarena, håndtere depresjonsfølelser, samt forsøke å adressere grunner til den høye selvmordsforekomsten (Pringle & Sayers, 2004). I evalueringsrapporten av tiltaket som ble utgitt i 2012 viste «IAG-prosjektet» positiv virkning på deltakerne som fullførte. Informantene opplevde bedre selvfølelse, flere mestringsstrategier og økte kommunikasjonsferdigheter i form av flere helsefremmende relasjoner til mennesker. Deltakerne som før programmet, hadde store utfordringer knyttet til det å være sosialt isolert og arbeidsløs. I tillegg til lav motivasjon og fremtidstro, oppga de fleste bedring på alle parameterne. Rapporten konkluderer med den direkte helseeffekten individet får, og de

samfunnsøkonomiske besparelsene det gir, som katalysator for flere slike tiltak (Spandler, Mckeown & Roy, 2012).

I studien av Magee, Spaaij og Jeanes, (2015) oppga flere av deltakerne en reduksjon av stigma i løpet av fotball-intervensjonen. En av grunnen til dette kan være følelsen av å ha de samme utfordringene, hvor man følte en normalitet til sin egen mentale helse. I en kombinasjonsstudie, hvor både kvalitativ og kvantitativ design ble anvendt, rapporterte spillerne om økt evne til å takle psykiske helseproblemer, økt selvtillit, samt et rikere og helsefremmende sosialt liv. Forskerne redegjorde videre for at disse effektene både kan komme på kort og lengre sikt (Darongkamas, Scott & Taylor 2011).

I sammenheng med spiller-trener-relasjonen ga deltakerne i artikkelen til Sherry og Strybosch (2012) uttrykk for et positivt og sunt tillitsforhold til treneren og øvrig spillergruppe. Dette førte til et at spillerne i større grad klarte å skape seg et tryggere sosialt nettverk (Sherry & Strybosch, 2012). I «coping through football»-rapporten svarte to tredjedeler at fotballdeltakelsen stimulerte til positive relasjoner med trener og medspillere, samt familie og venner utenfor fotballmiljøet (Welsh, Armstrong & Taylor, 2018). Mason og Holt (2012) fant i sin studie at fotball kan fremme tillit og følelse av medvirkning hos deltakerne. De psykososiale fordelene med fotball, spesielt med tanke på inkludering, er ikke overraskende, siden sporten har en unik status hvor mennesker fra ulike sosioøkonomiske og etniske grupper kommer sammen.

Fotballaktivitet to til tre ganger i uka, kan også gi fysiske helsefordeler. Andersen et al., (2010) testet en gruppe middelaldrende utrente menn med fotballtreninger i et 12 ukers løp. I studien kom det frem at deltakerne ble generelt sterkere og økte den totale muskelmassen (muskelhypertrofi). Flere av de samme danske forskerne valgte 36 utrente menn til å gjennomføre 12 uker med lavterskelfotball. Resultatene indikerte at personene senket blodtrykket sitt, samt lavere hjerterefrekvens og fettprosent (Krustrup, Nielsen

& Krstrup, 2009). I en studie hvor middelaldrende kvinner deltok i 15 uker på fotballøker falt den totale kroppsfettmassen med 2,3 kg som et resultat av kortbanespill tre ganger i uka (Mohr et al., 2014). Derimot fant Hulton et al., (2015) ingen signifikante forskjeller i de fysiske helsemarkørene etter 12 uker med fotballtreninger. Utvalget i undersøkelsen var mennesker hjelpetjenesten hadde utfordringer med å komme kontakt med. Dette kunne være hjemløse, prostituerte eller rusavhengige. Forskerne mente likevel fotballtiltaket hadde helsemessig fordeler, ettersom det fysiske grunnlaget til deltakerne i utgangspunktet ikke var spesielt negativt. Slike samfunnsbaserte fotballtiltak som drives av eliteklubber, videre mener Hulton, et al., (2015) fotballtiltaket kan ha bedre forutsetninger til å få utsatte grupper til å engasjere seg sammenlignet med andre samfunnstilltak.

I den tidligere nevnte studien til Krstrup et al., (2009) målte de også forskjellene mellom fotball og løping. Her konkluderte forskerne med at de utvalgte fotballspillerne fikk bedre kroppssammensetning og kolesterol-konsentrasjon sammenlignet med løperne. Foruten den fysiske helsegevinsten, understreker Ottesen, Jeppesen & Krstrup (2010) at fotball har et viktig sosialt og rekreasjonsaspekt som i større grad gir spillerne tilfredse opplevelser kontra tradisjonell individuell trening. Samtidig er det forskning som tyder på at fotball kan ha negative effekter og hvor enkelte grupper føler seg ekskludert. Spandler og Mckeown (2012) studerte fotball som et mentalt-recoveryprosjekt hvor deltagerne fremhevet utfordringer knyttet til kjønn og der miljøet i stor grad var maskulinfiksert. Kelly (2010) mener også man skal være forsiktig med å glorifisere sport og fotball som redskap for å fremme sosial inkludering, ettersom det ikke alltid er slik i praksis.

1.2 Hensikt og forskningsspørsmål

Hensikten med denne masteroppgaven er å bidra med kunnskap om fotballtreneren som bidragsyter for helsefremmende arbeid. Vi vet fortsatt forholdsvis lite om hvordan spillere og trenere opplever trener-spiller-relasjonen i gatefotball. Gjennom et dypdykk inn i temaet, kan min masteroppgave gi verdifulle innsikt i hvordan relasjonen skapes. Mine søk i forskningslitteratur om gatefotball viser at aktivitetstilbudet gir forutsigbarhet, stabilitet og et trygt miljø for spillerne. Hvor både kroppslige og mentale positive helseeffekter stimuleres. Teorier om relasjon, selvbestemmelse og ledelse vil i oppgaven bli brukt som teoretisk rammeverk.

Herunder forskningsspørsmålet:

Hvordan skapes tillitsfulle relasjoner i trener-spillerrelasjon på «gatelaget»?

1.3 Avklaring av begreper²

1.3.1 Rusmiddelavhengighet

Rusmiddelavhengighet betegnes som mennesker med en betydelig trang etter å konsumere rusmidler og hvor bruken ofte er ukontrollerbar. Personer med rusmiddelavhengighet sliter ofte med å gi avkall på rusmidlene selv om det kan gi skadelige følger (Kvaavik, 2018). Noe av grunnen til dette er de abstinensrelaterte faktorene rusen gir (Folkehelseinstituttet, 2018). Rusmiddelbruk påvirker belønningssystemer i hjernen og utskillelse av stoffer som kan gi økt emosjonell bevissthet. Dette kan blant annet komme til utløp gjennom glede, harmoni eller uovervinnelighet (Mørland & Waal, 2016). Etter repetert bruk av rusmidler kan rusvirkningen avta. Denne økte graden av toleransefølelse skjer blant annet ved at hjernecellene tilpasser seg. Tidligere positive hverdagsfølelser kan nå være vanskeligere å gjenskape.

De mest vanlige rusmidlene som brukes i dag er alkohol, vanedannende medikamenter, heroin, cannabis og amfetamin. Alkohol er det rusmiddelet som brukes mest, og kan oftest relateres til skader og død (Folkehelseinstituttet, 2019b). Forskningsrapporten «Alkohol i Norge» viser at menn misbruker alkohol i større grad enn kvinner, med henholdsvis 8 og 3 prosent. Rapporten forteller videre om grupper i samfunnet som drikker vesentlig mer enn den øvrige norske befolkningen. Hvor cirka 10 prosent av de som konsumerer mest alkohol, står for halvparten av det totale alkoholkonsumet i Norge (Kvaavik, 2018). Det er ikke fastsatt noe klare retningslinjer for hva som regnes som skadelig bruk, da det både er individuelle og kjønnsmessige forskjeller. Men forskere regner med at minimum 6 alkoholenheter per anledning, øker sannsynligheten for skade og død

² I kontakt med hjelpeapparatet blir ofte begreper som bruker, pasient, klient eller tjenestemottaker anvendt om mennesker med rusavhengighet. Ettersom oppgavens kontekst finner sted i et fotballmiljø, vil gruppen bli omtalt som «spiller».

(Taylor, 2010). Av narkotiske stoffer er cannabis meste vanlig. Spørreundersøkelser gjennomført av SSB rapporterte 2 % av de mellom 16-64 hadde et månedlig cannabisbruk. Av sentralstimulerende midler oppga ca. 1 % bruk det siste året (Folkehelseinstituttet, 2018)

Folkehelseinstituttet viser til at skadelig bruk av alkohol og/eller ulovlige rusmidler er en av de største risikofaktorene for å dø før man fyller 70 år (Folkehelseinstituttet, 2019). Forekomsten av personer med rusmiddelavhengighet er usikkert, men tall fra Folkehelseinstituttet registrerte i 2018 tilsammen 621 alkohol- og narkotikautløste dødsfall (Folkehelseinstituttet, 2019c). Forskning viser til at forekomsten av vold og andre former for overgrep øker i nære familie- og parrelasjoner hvor en eller flere av medlemmene anses å ha et ukontrollert og skadelig rusmiddelinntak (Folkehelseinstituttet, 2019a). Mennesker som er rusmiddelavhengige har oftere psykiske lidelser og somatiske sykdommer, sammenlignet med øvrig befolkning. I tillegg til at et skadelig inntak også kan gå utover andre aktiviteter, plikter og avtaler (Mørland & Waal, 2016).

I et relasjonsperspektiv forteller Mørland og Waal (2016) at rusavhengige kan ha vanskeligheter med tilknytting og nærhet, blant annet som følge av smertefulle og vonde erfaringer. Forskerne forteller videre at dette kan være en av årsakene til problematisk rusbruk (Mørland & Waal, 2016).

Årsakene til rusavhengighet kan ses på som komplekse, og det er i dag stor tilslutning fra fagmiljøer at rusavhengighet påvirkes ikke bare av biokjemiske prosesser, men også at psykososiale forhold (Bramness & Andreassen, 2014). I behandlingssystemet fikk rusavhengige i Norge fra 2004 de samme pasientrettighetene som mennesker med somatiske plager. Økt utbygging av rusbehandlingstjenester med bedre kvalitet, og flere med høyere utdanning og kompetanse var noen av tiltakene som ble gjennomført for å sikre de rusavhengige et bedre tilbud. Samtidig som flere rusavhengige benytter seg av tjenestetilbudet (Bramness & Andreassen, 2014). Likevel fremkom det i en metastudie fra vestlige land, at

helsepersonell manglet tilstrekkelig utdanning, opplæring og støtte i samarbeid med gruppen. Negative holdninger helsepersonellet hadde, reduserte pasientens følelse av autonomi, som kunne sette en stopper for gode behandlingsresultater (van Boekel et., 2013).

I 2018 startet Regjeringen arbeidet med å utrede en ny reform, der spesielt samfunnsreaksjonene knyttet til egen besittelse og ulovlig rusmiddelbruk skulle flyttes fra justissektoren til helsetjenesten. I NOU-rapporten som ble fremlagt i 2019, innrømte utvalget at rusproblematikk bør anses som en helseutfordring. Rapporten erkjenner at straffelovens paragrafer kan ha ført til økt stigmatisering og marginalisering, samt at viktig og rettmessig hjelp har uteblitt (NOU, 2019). Dette er noe Livingston, Milne, Fang og Amari (2012) støttet i sin systematiske litteraturgjennomgang, ved å antyde at samfunnets kriminaliseringsfokus av visse rusmidler har bidratt til å opprettholde stigmatiseringen av brukerne.

2. Valg og presentasjon av teori

2.1 Relasjon

Ordet «relasjoner» stammer fra det latinske ordet *relation* og kan forklares som at en gjenstand står i sammenheng med en annen. Relasjonsbegrepet kan defineres som forbindelser, kontakter eller forhold mellom mennesker (Eide & Eide, 2017). Enoksen, Fahlström, Johansen, Hageskog, Christensen og Høigaard (2014) hevder en god trener-spiller-relasjon forklares som situasjoner der emosjoner, oppfatninger og atferd er sammenvevde faktorer mellom individene. Psykolog og forsker Anne Lise Schibbye (2012) argumenterer for at relasjoner er en dynamisk og gjensidig samhandlingsprosess, der mennesker blir påvirket av hverandre. Hun mener en god relasjon oppstår når partene kan lytte, forstå, og vise toleranse. Men for at dette skal skje, er man avhengig av indre selvprosesser, eller selvrefleksjon. Schibbye (2012) hevder et «velfungerende selv-i-relasjon» vil være en viktig nøkkel for fagpersoners mulighet til å mestre sitt daglige virke og en forutsetning for å anerkjenne andre, og de indre prosesser som forløper seg mellom jeg-et og meg-et i den andre. Jeg-et er individets bevissthet om sin egen væren, samt sin refleksjon og vurdering av meg-et. Her finnes også forandringspotensialet til selvet (Schibbye 2012). Mens meg-et er den «jeg er». Her holder våre erfaringer og tidligere relasjonspåvirkninger sted.

I arbeid med mennesker, vil anerkjennelse være et vesentlig element i oppbyggingen av å skape en god relasjon. Mangel på relasjonskompetanse, vil kunne gjøre det vanskeligere å få i gang prosesser som fører til endring og mestring (Schibbye, 2012). Dette er noe Spurkeland (2017) støtter, og mener relasjonskompetanse er selve essensen i all samhandling. Han definerer relasjonskompetanse som de «*ferdigheter, evner, kunnskaper og holdninger som etablerer, utvikler, vedlikeholder og reparerer relasjoner mellom*

mennesker» (Spurkeland, 2012, s 17). Han trekker frem i sine bøker om relasjonskompetanse og relasjonsledelse, at menneskelig interesse er den viktigste faktoren for å lykkes i en relasjon. I «radarhjul»-modellen tar han for seg 14 dimensjoner i relasjoner. Han argumenterer for at 4 dimensjoner står over de andre, der menneskeinteresse er den mest basale dimensjonen i forholdet. Nummer to, er tilliten mennesker har til hverandre, og kan ses på som selve bærebjelken i relasjonen. Det tredje punktet er emosjonell modenhet. Her bidras det til å etablere, utvikle og vedlikeholde relasjonen. Mens punkt fire er prestasjonshjelp, og handler om den totale evnen lederen har til å bidra i andres utvikling og prestasjoner. Å gi støtte, oppmuntring og ros til sine spillere, vil derfor være svært viktig for å gjøre spilleren til å føle seg psykisk sterkere, mer kompetente og bidra slik at spilleren kan finne og bruke sine sterke sider (Spurkeland, 2012).

2.2 Tillit

Tillit er videre et fundament i en god relasjon. I boken «Hva er tillit» beskriver filosofen Harald Grimen tillit som limet i samarbeid mellom mennesker. Samtidig argumenterer forfatteren for at det er krevende å gi noe klart svar på begrepet tillit. Som et eksempel vil ei mor være avhengig av å stole på guttungen når han går ute for å leke. I møte med fremmede, må mor derimot ha en visshet, om at sønnen viser grader av upålitelighet ovenfor fremmede han møter. Dette vil betrygge mor og gjøre at hennes tillitt styrkes. Grimen (2009) forklarer i sin bok fem punkter som kan symbolisere tillit mellom mennesker. Jeg legger her én og to sammen, ettersom begrepet *varetekt* (det å se etter noe for andre) vektlegges under begge punktene:

- Første og andre punkt, handler om at tillitsgiver leverer et ansvar, interesse, informasjon eller gjenstand til en annens varetekt for en periode. Forutsetning for tillitsgiverens avgjørelse, er en forventning om å få det samme igjen, uten at det

påføres skader. Tillitsmottakeren har således et viktig ansvar i varetekten (Grimen, 2009).

- Tredje punkt handler det om *verdiens* grad, altså hvor viktig den er for tillitsgiveren at tillitsmottakeren ivaretar. Ved et tillitsbrudd vil graden av verdien og deres menneskelige relasjon være avgjørende for hvor stort bruddet blir (Grimen, 2009).
- Fjerde punktet forstås som hvilke forventinger tillitsgiver har til at tillitsmottakeren ikke skader det som er i varetekt. I tillegg til at mottakeren er kompetent. Her handler det om situasjonsdefinisjon for partene. Grunnen til dette er at forskjellige forventninger kommer i ulike situasjoner (Grimen, 2009).
- Siste punktet handler om tillitsgiver tar forholdsregler. Med det menes hvordan tillitsgiver utnytter sjansen til kontroll og innflytelse. Med dette mener Grimen at man gir fra seg kontrollen til tillitsgiveren (Grimen, 2009)

Treneren er i de fleste tilfeller avhengig av å ha utøveren/deltageren sin tillit for å kunne gi veiledning og støtte på best mulig måte (Enoksen et al., 2014). Ferdighetene til å lytte og vise interesse, samt lage en god arbeidsallianse kan være avgjørende for å yte best mulig hjelp og motivere og bidra til utvikling og forandring (Eide & Eide 2017). Selv om spillerne på et gatelag kan på mange områder være velfungerende og føle mestring i fotballmiljøet, kan man tidligere vært utsatt for påkjenninger som gjør relasjonsarbeidet utfordrende. Å finne en god balanse mellom støtte og «gi slipp» krever fintfølelse fra gatelags-treneren. I tillegg til gode kommunikasjons- og lytteevner. Eide og Eide (2017) ser på kommunikasjon i relasjoner som et bytte av lyder og nonverbale signaler mellom to eller flere individ. Muntlig kommunikasjon kan gi rom for speiling av følelsene til spilleren samtidig som man viser forståelse for det som sies. Nonverbal kommunikasjon kan komme til uttrykk gjennom trenerens engasjement og tilstedeværelse overfor det spilleren sier, dette kan motivere spilleren til å åpne seg mer (Eide & Eide, 2017).

I et idrettslig perspektiv er trener- laglederrollen en nøkkelfaktor i utviklingen av utøverens fysiske og psykiske egenskaper og tekniske og taktiske ferdigheter. Skandinaviske forskere fant at trenere som i stor grad støttet opp og brydde seg om sine utøvere, bidro til bedre mental helse for utøverne (Enoksen et al., 2014). I en amerikansk studie av 12 medaljevinnere fra olympiske leker rapporterte toppidrettsutøverne om viktigheten av tillit og respekt til treneren, samt det å ha et felles mål og trygt samarbeidsklima. I de tilfeller hvor relasjonen var negativ kom det frem mangel på emosjonell nærhet og lite kunnskap og utfyllende ferdigheter fra treneren (Jowett & Cockerill, 2003). Uansett om man er toppidrettsutøver eller rusavhengig, vil det være behov for støtte, hjelp og beskyttelse i blant. Da søker vi nærhet og kontakt til de menneskene vi har rundt oss. Dette tilknytningsmønsteret man har ervervet har altså betydning for relasjoner, også i relasjon til profesjonelle hjelpere. Alle mennesker har behov for å ha trygge og sterke bånd til andre mennesker, gjennom hele livet. Hvis disse båndene blir brutt eller truet kan det gi psykiske vansker og annerledes kommunikasjonsmønstre. Det er viktig at hjelperen kan gjenkjenne dette for å kunne forholde seg til det på en konstruktiv måte (Eide og Eide 2017).

2.3 Trener-spillerrelasjon

Trener-spillerrelasjon er en sammensatt menneskelig interaksjonsprosess. Jowett (2007) har gjennom sitt forskningsarbeid med trenere og idrettsutøvere i et relasjonsperspektiv forsøkt å definere det som alt av følelser, tanker og atferd partene gjør sammen. Det er stor grad av konsensus blant forskere at trener-spillerrelasjon kan påvirke spilleren. Blant annet svarte 199 idrettsutøvere på spørsmål om sitt relasjonelle forhold til treneren hadde sammenheng med deres egen livskvalitet. Funnene fra datainnsamlingen tydet på at de som var komfortable med å ha treneren nærmere emosjonelt, og som verdsette viktigheten av forholdet, oppfattet også treneren mer til stede og støttende, samt hadde færre

konflikter i hverdagen. Idrettsutøverne som forsøkte å unngå tett kontakt med treneren, oppfattet også mindre støtte, samt anså forholdet som mindre viktig (Davis & Jowett, 2014). En annen kvalitativ studie tok for seg topp- og breddeutøvere oppfattelse av det kollektive miljøet og trenerens ledelse og deres relasjon. Funnene tydet på at en god kvalitetsmessig relasjon ga kollektive positive ringvirkninger (Hampson & Jowett, 2014).

2.4 Makt i sosiale relasjoner

Alle sosiale relasjoner kan tolkes til å ha grad av makt. Makt i seg selv trenger ikke å tolkes som noe negativt, selv om mye av den sosiologiske forskningen i mange år var opptatt av at en part hadde all makt, mens den andre part hadde ingen. Denne vinklingen har snudd med tiden og vi snakker nå mest om maktreasjoner i samspill. Som trener og fagperson bruker man sin autoritet og viser lederansvar. Likevel vil ikke det si at den andre part er maktesløs. Uten begge parter føler innflytelse og medvirkning er det lite som tyder på at relasjonen er fruktbar over tid (Rognlan, 2011).

2.5 Trenerrollen

Treneren sin rolle er mangefasettert, kompleks og utgjør ofte en viktig plass i livet til spilleren. I engelsk terminologi anvendes begrepet «coaching», og kan forklare hvordan man instruerer og leder sine spillere. Denne samhandlingsformen har som mål å gi spillerne gode premisser for læring og fremgang (Abrahamsen og Gitsø, 2016). Noe som Sæther (2015) støtter ved å trekke frem at en av hovedoppgavene til treneren er å utvikle individet. Samtidig handler en fruktbar trenerrolle om å ta lærdom av sine spillere og trakte etter egeninnsikt (Sæther, 2015). Selv om mye av søkelyset på trenerens opplevelser og uttrykk kommer gjennom media og toppidretten, er majoriteten av trenerne ute i norske breddeklubber. Hvilket ferdighetsnivå, alder og kjønn spillerne innehar, bidrar til trenerens

rolleutøvelse. Dette fordi organiseringen og gjennomføringen av aktiviteten påvirkes av hvilken hensikt og tanker den enkelte trener har lagt som føringer (Sæther, 2015). Hvordan treneren leder og operasjonaliserer seg kan beskrives på mange måter. Lederskapsskalaen «leadership scale of sports (LSS) er en modell av Chelladurai & Saleh (1980) som tar for seg fem atferdskategorier blant trenere:

- Instruerende stil: Legger føringer for bedre spilleren prestasjoner gjennom å forklare og instruere.
- Demokratisk stil: Treneren gir mulighet for spillerne til å delta i beslutningene.
- Autokratisk stil: Treneren lar i stor grad spilleren selv ta beslutningene.
- Sosialt støttende: Treneren er opptatt av den enkeltes spiller velvære og et inkluderende og varmt miljø.
- Positiv feedback: Treneren gir ros og tilbakemeldinger på når spilleren gjør noe positivt.

Hvilken stil trener og spiller opplever at treneren bruker, kan være forskjellig. Og hvilken stil som vil få det beste ut av spilleren blir diskutert ut ifra hvilken situasjon og nivå individene bedriver. I en undersøkelse av norske fotballtrenere kom det frem at instruerende og positiv feedback var den mest valgte (Enoksen et al., 2014).

2.6 Selvbestemmelsesteorien

I 1985 kom forskerne Deci og Ryan opp med teorien Self-Determination Theory (SDT) som oversettes til selvbestemmelsesteorien på norsk og tar for seg motivasjon og personlighet i et meta-perspektiv. Selvbestemmelsesteorien kan anvendes for å forstå relasjonsprosesser. Begrepet som tilknytning, intimitet, fellesskap og gjensidighet er vesentlig i denne teorien. Disse prosessene styres i grovt sett både av indre og ytre motivasjonskilder og kan anses å være en behovsteori. (Deci & Ryan, 1985). De indre

motivasjonskildene kan forklares som atferd vi har lyst til å gjennomføre og som skaper tilfredshet. Et eksempel er spillerens ønske å spille fotball fordi de er interessert i å lære og utvikle seg. Mens de ytre motivasjonskildene stammer fra ytre stimuli. Hvor belønning, annerkjennelse eller straff er påvirkere. Et eksempel er en fotballspiller som velger å reise på trening fordi han eller henne får ekstra ukepenger for hvert oppmøte (Deci & Ryan, 2000).

Selvbestemmelsesteorien kan være nyttig for å forstå hvordan mennesker i et fotballmiljø samhandler, og hva som skal til for at mennesker trives og motiveres. Teorien belyser hvordan menneskers livssituasjon og sosiale kontekst påvirker deres velvære og helse. De grunnleggende behovene mener Ryan & Deci (2007) ikke er tillærte men universale hos alle mennesker. Drivkraften for utvikling ligger således latent for selvfølelsen til individet. Teorien brukes for å forstå motivasjon på ulike arenaer, deriblant sammenheng med fysisk aktivitet, skoleverket, topp- og breddeidrett, i yrkeslivet og i helsevesenet (Deci & Ryan, 2016). Teorien har blitt brukt mye i forskning til å forstå de sosiale påvirkningene (trenerens adferd) som er knyttet til motivasjonsprosessen og idrettsutøvernes trivsel (Blanchard, Amiot, Perreault, Vallerand & Provencher, 2009). I boka "Self-Determination Theory: Basic Psychological Needs in Motivation, Development, and Wellness" til Deci og Ryan (2017) en rikelig forklaring på hva Self-Determination Theory (SDT) handler om. Alt fra hvilke behov mennesket trenger, de indre og ytre motivene, forståelsen av hvordan motivasjon reguleres, samt de individuelle distinksjonene. Disse blir gjennom underteoriene Basic Need Theory, Cognitive Evaluation Theory, Organismic Integration Theory og Causality Orientations Theory forklart grundig. I SDT-teorien tar for seg begrepene autonomi, sosial tilhørighet og kompetanse som jeg nå vil gjøre et dypdykk i.

2.6.1 Behovet for autonomi

I følge Deci og Ryan (1987) er autonomi opplevelsen individet har til å medvirke, føre beslutninger og styre sin egen atferd. Opplevelsen av autonomi kan forklares gjennom hvordan erfaringene knyttet til opplevd «locus av causalitet», valg, samt graden av frihetsfølelse. Locus av causalitet (PLOC) kan forklare hvordan menneskets indre og ytre forhold regulerer atferden. Den interne PLOC reguleres av spilleren eller trenerens indre liv, mens ekstern PLOC omtaler de miljømessige årsakene (Deci & Ryan, 1985). Som et eksempel vil en gatelagsspiller anvende den interne PLOC hvis han driver med en aktivitet, fordi det gir glede. Ekstern PLOC vil derimot være hvis spilleren kommer på trening fordi det gir han penger for oppmøte. Opplevelsen av å kunne velge kommer i stor grad av omgivelsenes evne til fleksibilitet som igjen spiller en rolle i graden personen selv stimuleres til å ta valg (Ryan & Deci, 2002). Dette kan for eksempel være hvordan treneren gir spilleren mulighet å ta avgjørelser på fotballbanen. Følelsen av frihet henger sammen med de overnevnte begrepene. Dette kan i bunn og grunn forklares i hvilken grad personen har følelsen av frihet til å påvirke beslutninger som tas av seg selv. Motiverende strategier som belønning eller trusler, undergraver autonomi, og fører til utfall som redusert indre motivasjon, mindre kreativitet, og dårligere problemløsning. (Ryan & Deci, 2002). Mageau og Vallerand (2003) argumenterer for at autonomistøttende trenere har stor innflytelse på spilleren eller utøverens følelser. Et eksempel på gode autonomistøttende treneratferd er i de tilfeller treneren gir spilleren informasjon om en spesifikk oppgave som skal utføres, samtidig som spilleren oppmuntres til å oppdage egne løsninger på hvordan oppgaven kan fullføres (Mageau & Vallerand, 2003). En spørreundersøkelse av trenere og utøvere fra flere idretter (blant annet fotball) viste korrelasjon mellom spillernes positive psykososiale følelser og trenerens evne til å gi spilleren autonomistøtte (Lafrenière, Jowett, Vallerand, & Carbonneau, 2011).

2.6.2 Behovet for sosial tilhørighet

Behovet for sosial tilhørighet handler om følelsen av å være en del av en større sammenheng, at flere “drar lasset” sammen. Det å være knyttet til andre, opplevelsen av at andre bryr seg om deg, og følelsen av å tilhøre et fellesskap, er viktige momenter innenfor teorien (Ryan & Deci, 2002). Når en tilknyttes et fellesskap, føler trygghet og bygger opp et emosjonelt forhold til hverandre, vil dette over tid etablere en gjensidig respekt og tillit. I et fotballmiljø er den sosiale arenaen med andre hele tiden tilstede. Teorien nevner sosial tilhørighet som en mulig faktor for økt indre motivasjon (Deci & Ryan, 2000). Sosial tilhørighet har også klare forgreininger til relasjonsperspektivet. Jowett (2005) ser på en effektiv og god trener-spillerrelasjon som positivt for vekst og utvikling til spilleren eller utøveren. Ryan & Deci (2002) trekker frem behovet for å internalisere. Det vil si at vedkommende tar til seg andre sine verdier for å føle seg knyttet til dem. Denne prosessen skjer vel så ofte indirekte, som når individet innstiller seg og bevisst prøver å forstå den andre parten. Spesielt er evnen til moralsk reguleringskontroll og ansvarsbevissthet. En vellykket internalisering av sunne verdier er altså en basal premiss for en trygg sosial tilpasning og velvære. Jowett & Cockerill (2003) mener viktigheten av å vise empati, fortrolighet, oppriktighet, respekt og et sunt samarbeidsklima ovenfor hverandre som viktige bærebjelker. I et trener-spillerforhold trekker Enoksen et al. (2014) frem viktigheten av det å kunne ha daglige samtaler, også utenfor idrettslig kontekst, vil kunne bidra til et bedre forhold mellom treneren og spilleren.

2.6.3 Behovet for kompetanse

Det siste punktet er behovet for kompetanse hvor spilleren eller treneren må ha viten om og troen på at man kan utføre oppgaven, som igjen gir grad av mestringsfølelse. Denne følelsen kan komme dersom man oppnår positive resultater etter utfordringene man blir utsatt for. Gjennom iboende ressurser vil vedkommende oppleve en form for mestring og selvtillit, og betyr ikke nødvendigvis evner. Positive tilbakemeldinger er med på å forsterke den indre motivasjon, hvor det å få positive tilbakemeldinger på en aktivitet, ofte bidrar til økt selvtillit og følelsen av å være kompetent til oppgaven. Dette kan igjen bidra til å øke den indre motivasjonen til å fortsette aktiviteten. Mens negative tilbakemeldinger har en tendens til å føre med seg at individet føler inkompetanse, og som kan bidra til en type unngåelsesatferd, eller at man oftere gir opp (Ryan & Deci, 2002). Behovet for kompetanse har klare kjennetegn til Bandura sin (1977) mestringsforventningsteori eller selv efficacy som er det engelske ordet, hvor egne ferdigheter og kompetanse vurderes, og målene settes ut i fra det. Den største forskjellen mellom teoriene er at opplevelsen av kompetanse skjer i nåtid, mens mestringsforventning forventes i fremtiden (Bandura, 1977). For en idrettsutøver kan behov for kompetanse tilfredsstilles ved å klare en målsetning, mens mestringsforventningen vil være en vurdering av egne kompetanse for å utføre handlingen som medfører måloppnåelse.

2.7 Coach efficacy

I en forlengelse av behovet for kompetanse, har forskere kommet frem til dette begrepet, for å belyse trenerens tro til å påvirke sine utøvere gjennom sin atferd. Coach efficacy-begrepet bygger videre på Albert Banduras *Self-efficacy* eller mestringsforventning (Feltz, Chase, Moritz & Sullivan, 1999; Feltz, Short & Sullivan, 2008). Feltz (2008) antyder at trenerne som hadde høy grad av *coach efficacy*, påvirket utøvernes trivsel og prestasjon i

positiv retning. Begrepet brukes i vesentlig grad for å forstå troen treneren til det å takle situasjonsbestemte oppgaver og utfordringer, og hvordan denne troen er, på å nå målet. Det er flere faktorer som er med på å påvirke *coach efficacy*. Hvor mye erfaring man har som trener, og suksessen man tidligere har oppnådd, hvor lang utdanning, trenerens egen idrettskarriere, hvordan man oppfatter utøverens ferdigheter og talent, samt de mentale prosessene hver enkelt går i gjennom (Høigaard, 2009).

3. Metode

Hvordan forskningsspørsmålet konstrueres er avgjørende for hvilken metode man velger (Kvale & Brinkmann, 2015; Malterud, 2017; Patton, 2015). Hensikten med denne oppgaven er å søke en dypere for trenere og spillere opplevelse av relasjon på gatelaget og hvordan den skapes. Ettersom forskningsspørsmål ønsket å søke et dypere meningsinnhold og forståelse, ble det valgt å bruke kvalitativ metode.

3.1 Valg av metode

Et kvalitativ design gir meg mulighet til å fremheve meningsinnholdet til informantene om gatefotball. Et slikt teoretisk perspektiv handler om hvordan vi mennesker fortolker og erfarer gjennom menneskelig kontakt (Kvale og Brinkmann, 2015). Ulike perspektiver på fenomenet trener-spiller-relasjon har gjennom studiet forsøkt blitt belyst. Informantenes egne tanker, opplevelser og meninger rundt temaet har blitt søkt i dybden. Jeg har gjennom tilnærmingen fått muligheten til å komme dypere inn i meningsinnholdet, og fokusere på ordenes betydning. Den kvalitative forskningshistorien strekker seg tilbake til teorier om sosial konstruksjonisme og postmodernisme. Disse språklige samspillene mellom mennesker skapes eller konstrueres gjennom individets virkelighetsforståelse og skjer kontinuerlig igjennom opplevelser man får, situasjoner man settes i og hvem man kommuniserer med (Malterud, 2017).

3.2 Hermeneutikk og fenomenologi

Innenfor vitenskapsterminologi og i særdeleshet kvalitativ forskningslære brukes begrepene hermeneutikk og fenomenologi. Hermeneutikk er avledet fra det greske verbet «hermeneuein», og kan forstås som «læren om tolkning». Hermeneutikk bygger på det å

forstå eller tolke. I den forståelsesrammen ligger det en erkjennelse for at vår tolkning alltid har et opphav. Forkunnskaper og antagelser vi som mennesker har erfart vil påvirke hvordan man oppfatter inntrykkene (Patton, 2015). Hans-George Gadamer var en av de mest anerkjente innenfor dette filosofiske fagfeltet. Han beskriver vår historie, og individuelle evner og erfaringer som essensielle for muligheten til at vi bevisst eller ubevisst oppfatter og tolker det kontekstuelle. Dette kan også forklares som vår forforståelse (Malterud, 2017). Malterud mener derfor at fortolkningen er en prosess i kontinuerlig aktivitet mellom forskjellige og skiftende stadier, hvor egen forforståelse, del- og helhetsinntrykk og kontekstualisering pågår. Som et eksempel tillater man seg å se betydningen av delene i teksten man har funnet, kan være oppklarende for helheten i teksten, samtidig som teksten som helhet har innvirkning på fortolkningen av delene. For å sørge for et best mulig resultat, mener hun videre at prosessen bør foregå iterativ, ved at man går tilbake til materialet et repeterende antall ganger. Dette mønsteret skjer helt til teksten er begripelig og konsistent, definert som den hermeneutiske sirkel (Malterud, 2017). Hermeneutisk sirkel brukes mye i litteraturen, men det kan vel så mye forklares som en «hermeneutisk spiral», der bearbeidingen av tekstene bidrar til en større og større forståelse (Kvale & Brinkmann, 2015). Fenomenologien derimot, er opptatt av å forstå sosiale fenomener ut i fra informantenes egne perspektiver og beskrive verden slik den oppleves av dem (Kvale & Brinkmann, 2015). Erfaringene som tilegnes gjennom vår livsverden beskrives som fenomenologi og kan forklares som «læren om det som viser seg». Fenomenologer er normalt interessert i å framstille hvordan mennesker opplever fenomener i sin livsverden (Kvale og Brinkmann, 2015).

3.3 Valg av datainnsamling

Studien tar utgangspunkt i å få innsikt i virkelighetsforståelsen til trenerne og spillerne. Derfor valgte jeg semi-strukturerte intervjuer med én til én samtaler. Disse har en forhåndsbestemt tematisk fremstilling, samtidig som den kronologiske rekkefølgen ikke nødvendigvis følges slavisk. Hvor samtalen med den enkelte gir rom for åpenhet, mangfold og fleksibilitet (Malterud, 2017). Min teoretiske forankring lå som grunnlag for utviklingen av intervjumanualen. Forskningsspørsmålet hang således nært opp til spørsmålene som ble stilt. Dette skulle sørge for støtte og hjelp til meg som forsker for hvilke temaer som skulle belyses og i de situasjonene hvor samtalen kunne risikere å stoppe opp (Malterud, 2017).

Noe av det teoretiske utgangspunktet og inspirasjonen for spørsmålsformuleringen ble bygd på Coach-Athlete Relationship Questionnaire (CART-Q) av Jowett og Ntoumanis, (2004). Spørreskjemaet tar for seg relasjonen mellom trener-utøver, og handler om emosjonell nærhet (*closeness*), kommunikasjon og engasjement (*commitment*), samt samarbeid og kompetanse (*complementarity*) (Jowett & Ntoumanis, 2004). *Closeness* beskriver de følelsesmessige båndene mellom trener og utøver i form av tillit, respekt, og at de liker hverandre som personer. *Commitment*, handler om hvilke forpliktelser de har ovenfor hverandre. Begrepet søker også hvor sterkt informantene ønsker å ivareta relasjonen. *Complementarity* beskriver hvordan trenerens og utøverens tilknytning gjenspeiles gjennom hva hver enkelt gjør i relasjon til den andre (Olympiou, Jowett, & Duda, 2008). Ved å bruke dette skjemaet som en del av spørsmålsgrunnlaget kunne det sikre min uerfarne intervjulederrolle noen rammer. Spørsmålene hadde tidligere blitt anvendt i undersøkelser som omhandler relasjonsbygging og behov både på og utenfor fotballbanen. Dette kunne styrke validiteten til oppgaven (Jowett & Ntoumanis, 2004). Likevel er det viktig å bemerke seg at min spørsmålsguide skilte seg fra CART-Q sitt klare strukturerte format, i tillegg til at

den standardiserte guiden er bygget på en trener-utøver-relasjon på et annet nivå enn min oppgave tok utgangspunkt i.

Videre gjennomførte jeg to pilottester der begge hadde et forhold til trenerrollen og rusproblematikk. Dette ble gjort for at potensielle feil og unødvendige spørsmål kunne utelukkes. I intervjuguiden min la jeg ved både fakta- og meningsspørsmål, noe Kvale og Brinkmann (2015) mener bør omfavnes i et kvalitativt spørreskjema. Hvert intervju startet med faktaspørsmål knyttet til informantens bakgrunn med henhold til jobb og utdanning. Oppstartsspørsmålene bidro til å få i gang samtalen og samtidig som det dannet et logisk utgangspunkt for fortsettelsen. Meningsspørsmålene hadde en åpen vinkling. Det ble brukt oppfølgingsspørsmål hvor dette følte nødvending. Å anvende pilottesting mener (Malterud, 2017) kan være lønnsomt med hensyn til tematikken og utformingen av spørsmålene. Intervjuguiden min ble sendt over til veileder og drøftet i samråd med han. Svarene resulterte i at noen justeringer av setningsoppbygninger ble foretatt, samt at enkelte spørsmål ble tatt bort og noen nye spørsmål ble tilført. Derfor ble vinklingen på noen av 15 spørsmålene endret slik at meningsinnholdet traff den situasjonelle konteksten.

Hver samtale varte én, til halvannen time. Malterud mener dybdeintervju vil kunne variere i lengde, avhengig av hva informanten ønsker å formidle og hva intervjuer opplever som metningspunkt til tematikken som belyses (Malterud, 2017). Ved å prate med hver enkelt deltager ga det mulighet til å forklare og utdype spørsmål og samtidig som man hadde nok tid til å refleksjoner og svar. Å forstå livsverden til mennesker gjennom beskrivelser er viktig i en slik tilnærming. Det profesjonelle intervjuet har som formål å samle inn data, hvor originale tilnærminger og fremgangsmåte er nødvendig (Kvale & Brinkmann, 2015). Ønsket om en likeverdig samtale står sterkt, samtidig som man må være bevisst over at maktforholdet i stor grad er skjevt, dette fordi intervjueren er i en posisjon til å lede samtalen og kan påvirke hva som regnes som gyldige svar (Kvale & Brinkmann, 2015).

Intervjuene ble gjort på kontoret i klubblokalet, eller i treningshallen hvor informantene var godt kjent. Selv om jeg hadde med meg notatblokk og penn, forsøkte jeg å se på den som snakket med jevne mellomrom. Jeg forklarte før hvert intervju at jeg ville nikke og vise anerkjennende blikk slik at de fikk følelsen av at jeg viste interesse, selv om jeg til daglig bruker lyder for å vise interesse for den som snakker. Dette prøvde jeg å unngå ettersom det bare førte til ekstra støy på lydopptakeren. Temaene og til dels spørsmålene var satt på forhånd, med utgangspunkt i en overordnet intervjuguide. Samtidig som det skulle finnes rom for at informanten kunne variere hvilken rekkefølge på tema som ble utforsket. Dette gjorde jeg for å forsikre at samtalen bar preg av frihet. Ulempen med en slik tilnærming kan være at informanten snakker for mye om ting som ikke omhandler temaet og som ikke har relevans for problemstillingen. Dette fikk jeg spesielt erfare i de første intervjuene da det å stille spørsmål, skapte en følelse av frihet for informanten, og samtidig skulle prøve å holde seg innenfor rammene, var krevende. Ettersom intervjuene skred frem, fikk jeg voksende erfaringsbase og kunne i større grad navigere intervjuene uten å være for fastlåst i intervjuguiden. Dette mener Patton (2015) fort kan bli utfordring i samtaler som blir repetitive, og der man mister oversikten over hvilke spørsmål som har blitt stilt. Jeg satte derfor en hake etter hvert spørsmål som ble gjennomgått.

3.4 Inklusjonskriterier

Treneren og deltagerne måtte ha minimum ett halv års relasjonelt tilknytning til fotballen og laget. Dette fordi relasjoner ofte tar tid å skape. Jeg så for meg at andelen trenere og spillere med rusbakgrunn ble fordelt likt. I alt ble det gjennomført 8 intervjuer, hvor fire var trenere og fire var spillere. Grunnen til at jeg valgte et slikt antall er i all hovedsak av praktiske årsaker, da det ville kreve for mye ressurser og tid å undersøke flere informanter. Patton (2015) mener antallet informanter ikke bør være større enn at det er

mulig å gjennomføre dyptpløyende analyser. Utvalget er strategisk utvalgt da jeg hadde klare føringer på hvem som kunne anses for å være informanter. Malterud (2017) mener et strategisk utvalg er sammensatt, ut fra den målsettingen at materialet har best mulig potensial til å belyse den problemstillingen man ønsker å ta opp. Ved å bruke både trener- og spillererfaringer studeres fenomenet fra ulike synsvinkler. Dette kalles metodetriangulering (Patton, 2015).

For å finne informanter til studiet, ønsket jeg å komme i kontakt med brukere av aktivitetstilbudet. Jeg sendte ut forespørsel på e-post til avdelingen for samfunnsansvar. På informasjonsskrivet som ble sendt ut, kom det frem hvem jeg var, hvilke temaer prosjektet omhandlet, hvordan intervjuene skulle foregå, og muligheten for å trekke seg. I skrevet ble det også meddelt informasjon knyttet til absolutt konfidensialitet og anonymisering. Klubbene som ikke besvarte første henvendelse ble så kontaktet via telefon. Det ble avtalt et møte med ledere for de respektive lagene, på en felles turnering for gatelagene i området. Her fikk jeg muligheten til å hilse på lagene og fortelle om formålet med besøket. Det ble avtalt hvilke dager som passet, og klubbene ønsket at jeg deltok på treningen sammen med laget. Dette var vanlig kutyme i alle klubbene at utenforstående deltok på en fotballøkt. Her fikk jeg muligheten til å kjenne på «temperaturen i gruppa» og til å komme litt tettere på hver enkelt. Jeg ble også invitert til å delta på felles lunsj med de respektive lagene.

3.5 Transkripsjon

I majoriteten av klubbene jeg besøkte, ble det gjennomført 2 intervjuer per dag. Transkriberingen skjedde i løpet av de to neste dagene, og ble gjennomført av forskeren. Selv om det ble gjennomført to intervjuer med ganske kort intervall, hadde jeg stemningen «på kroppen». Erindringene gav meg mulighet for detaljer, som jeg senere mest sannsynlig hadde glemt. Malterud (2017) beskriver at det å foredle råmaterialet gjennom forskerens

egne transkriberinger, kan bidra til en større referanseramme til intervjuene. Videre forteller Malterud (2017) at ved å være limet i prosessen, kan forskeren få muligheten til å erindre og trekke erfaringer fra feltarbeidet. Ettersom alle intervjuene har blitt transkribert av forskeren, har dette bidratt til å få en større forståelse av materialet, og gitt meg et nyttig forhold til min egen bevissthet og læring. Gjennomlyttinger bidro til helhetsinntrykk av intervjuene, samtidig som lydbåndsoptaket ble skrevet ned til tekstform. Dette forklarer Malterud (2013) som første steg i anvendelsen av det systematiske analysearbeidet og er et verktøy for å «sette» ord på observasjon. Notater ble kontinuerlig skrevet ned ettersom tale-til-tekst-arbeidet pågikk. Denne prosessen betinges av at rådataen er utfylt på en håndterbar og sammenhengende måte, som kan ivareta den videre analysejobben, mener Malterud (2013).

3.6 Etske overveielser og metodediskusjon

Intervju-utvelgelsen skjedde i samråd med trener, leder og spiller for klubben. Informantene som takket ja til å delta, skulle ikke på noen tidspunkt føle seg tvunget til å delta. En av sikkerhetsventilene til etisk datainnsamling, er å sørge for at informanten til en hver tid er trygg. Derfor skrev spillerne og trenerne under et samtykkeskriv. De ble også informert verbalt om at de når som helst kunne trekke seg. I den praktiske gjennomføringen ble det brukt digital lydopptaker, samt penn og papir for å loggføre tydelig kroppsspråk og annen ikke-verbal informasjon som var av en interessant karakter. Etter intervjuene ble teksten overført fra lydopptakeren til en pc som brukte ekstern minnepenn. Etter flere gjennomhøringer ble lydopptakene slettet, mens det transkriberte materialet ble anonymisert med tallkoding i stedet for navn eller initialer. Jeg beholdt dokumentene på en kryptert minnepenn som var innelåst i et sikret skap ved arbeidskontoret mitt, som bare jeg hadde tilgang til. Dette gjaldt også mine feltnotater.

Det er flere etiske betraktninger, som en forsker må ta stilling til. Ved å tydeliggjøre hvilke vurderinger som ligger til grunn i løpet av prosessen, kan det bidra til å fremme studiens intersubjektivitet. Altså hva som skjer mellom mennesker (Patton, 2015, Kvale & Brinkmann, 2015; Malterud, 2017). Disse etiske pilarene i forskningen må til en hver tid sikres. Forskeren har en mengde data fra ulike informanter som ifølge Malterud (2017) må behandles med respekt. Min subjektivitet kan bli affisert gjennom valgene som ble tatt i møte med informantene og prosessen som helhet. Troverdigheten til forskningsprosessen påvirkes i stor grad av hvordan jeg som forsker fremmer etiske betraktninger og refleksjoner. Samtidig er det ikke noe mål, at andre forskere skulle kommet frem til samme resultatene, hvis de hadde gjort undersøkelsen (Malterud, 2017). Et hvert forskningsprosjekt skal være rettferdig utformet og utført. Jeg som forsker skal vise integritet. Forskeren plikter å følge anerkjente normer og å opptre ansvarlig, åpent og ærlig overfor kolleger og offentlig instanser. Det ble sendt søknad til NSD, hvor jeg beskrev studien. Etter et par runder med revideringer, ble det godkjent. Det ble også utformet samtykke- og taushetsplikterklæring som vedlegg i søknaden.

Personvernet kan i gitte situasjoner være utfordrende å opprettholde. Da dokumentene og arbeidet i stor grad skjedde på arbeidskontoret, var det etter avsluttende arbeidsdager der ingen andre var til stede. Således var det enklere å holde alle spor til enkeltpersoner hemmelig. Dette gjaldt alt fra navn, jobb og private beretninger. Malterud (2017) påpeker at det å opprettholde gode rutiner i hvordan man lagrer og bruker datamaterialet, er viktig i forskningsarbeid. Det er fortsatt få lag og spillere i Norge, som bedriver denne typen aktivitet, og det er derfor viktig jeg at var varsom med deltakernes anonymitet. Det var tidlig viktig i prosessen, å avklare min rolle ved at jeg sa hvem jeg var og hvorfor jeg hadde kommet. I møte med fotballmiljøet kan «garderobprat» eller ander situasjoner gjøre meg uoppmerksom på min rolle. I noen av intervjuansene ble temaene sensitive og følsomme,

noe som gjorde at min forskerrolle ble satt på prøve. Det ble viktig at jeg beholdt roen, samtidig som jeg forsøkte å vise empati overfor informanten. Informanten ble forsikret om at han eller henne kunne når som helst kunne ringe, eller kontakte meg på andre måter vedrørende spørsmål om personvernet, frivilligheten til deltakelse eller annen relevant tematikk (NSD, 2020).

3.7 Analyse

I analysegjennomgangen ble det anvendt systematiske retningslinjer slik at datamaterialet kunne bli til resultater i henhold til forskningskriteriene. I prosessen med å analysere materialet finnes det forskjellige kvalitative analysemetoder. Med min bakgrunn som fersk forsker og forholdsvis beskjeden kunnskap fra hermeneutisk-fenomenologisk filosofisk tradisjon, ville en systematisk og trinnvis tilnærming være håndterlig. I den forbindelse ble systematisk tekstkondensering valgt, der en pragmatisk stil med trinnvis analyseprosedyre kan være behjelpende for en uerfaren forsker. Tilnærmingen kan ses på som en modifisert utgave av Giorgis analysemetode, hvor man prøver å sette egen bevissthet, til side samtidig som man forsøker å se etter karakteristikk ved de fenomenene som granskes (Malterud, 2017). I følge Malterud (2017) er det svært vanskelig, og ikke holde avstand i hele analysefasen. Ettersom erfaringer og kunnskap man får på veien, er viktige betingelser for analysen, er det heller ikke nødvendig. I den tverrgående analysen sammenfattes informasjon fra mange forskjellige informanter, og systematisk tekstkondensering vil således være et godt verktøy (Malterud, 2011). Analysen har 4 trinn som utgjør hovedstrukturen i analysemetoden.

3.7.1 Trinn 1 - Helhetsinntrykk

Trinn 1, starter med bevisst omkring egen rolle gjennom erfaringer og følelser, samt teoretiske utgangspunkt. Det er derimot viktig å hele tiden ha sin problemstilling med i prosessen. Som et eksempel, brukte jeg forskningsspørsmålet aktivt ved å skrive ned dette på hver side, slik at bevisstgjøringen ble skjerpet. I følge Malterud (2017) skal man forsøke å legge til side, det man påstår man vet, om det teoretiske bakteppet, altså trener-spillerrelasjon, samtidig som forskningsspørsmålet skal være med. I denne fasen er det helhetsinntrykket som skal utforskes. Hvert ord transkriberes, og leses gjennom et fugleperspektiv. Etter transkriberingen gikk jeg gjennom hvert intervju ord for ord, og satte streker for å skille kontekstuelle sitater med irrelevant setninger. Det ble under alle disse transkriberte intervjuene notert temaer i margin der det fantes interessante sitater. Intervjuene ble så sammenlignet. Slik at beslektede og ulike aspekter av fortellingene la grunnlaget for temaene i den videre prosessen. Dette bidro til verdifull forståelse av hvilke temaer som gikk igjen, og hvilke ord som blir brukt for å beskrive informantenes opplevelser.

Malterud (2017) mener 4 – 8 foreløpige temaer er et anselig antall. Her forsøkte jeg å komme innenfor, men havnet på totalt 11. Dette er litt i overkant av det som anbefales, og Malterud mener det kan gjøre analysen uoversiktlig. På dette stadiet reflekteres det over de endringer som ble knyttet til antall og temaer. Malterud (2011) forklarer at tema som man finner, er et hjelpekompass til tekstbitene, og som videre kan kategoriseres under forskjellige koder. Jeg har i løpet av intervjuene og analysen lett etter fellestrekk i beskrivelsene informantene kom med. Samlet deretter hovedtemaer basert på førsteinntrykket. Her er noen utdrag; utvikle *trygghet*, *strategier for å bygge et sosialt felleskap*, *respekt*, *tydelighet*, *skape et felles bånd*.

3.7.2 Trinn 2:

Trinn 2 handler om meningsbærende enheter. Gjennom å følge hver linje i materialet, på utkikk etter identifiserbare enheter. Dette forklarer Malterud (2011) med at det er den delen av teksten som man har kunnskap fra temaene i del én av analysen og som forteller noe om trener-spillerrelasjonen. Disse organiserte temaene ble gjennom arbeidet til koder, som kan illustrere problemstillingen. Kodene ble modnet i form av de utvelgelseskriteriene jeg hadde lagt til grunn. Eksemplene nedenfor gir innblikk i hvilke koder og meningsbærende enheter som ble anvendt i prosessen. Her illustrert fra både et trener- og spillerperspektiv.

Eksempler av meningsbærende enheter og koder i trinn 2:

Meningsbærende enheter	Koder
<i>«Det er mange problemstillinger ... Om det gjelder nav, økonomiske problemer, mistet husrom.. Da prøver han så godt han kan å hjelpe til å få de rette instansene inn, og hjelpe til»</i>	Pragmatisk og organisatorisk
<i>«Jeg har egentlig kun forventinger på det medmenneskelige område. Det er veldig flott at han, eller treneren kan litt om fotball, men mest av alt det å se de som sliter, og det å bare bli sett og hørt. Og føle at du er viktig da. Det er den største og viktigste biten i mine øyne».</i>	Vise toleranse og medmenneskelighet
<i>«Det var ganske krevende å begynne å spille som voksen, merka jeg. Men det var også sinnssykt gøy. Når man først fikk til noe. Så enkelt som å sende en pasning på foten til den andre, å treffe personen i det hele tatt. Det ga mestring. Fra å ikke mestre noen ting i livet, til å klare en enkel ting som det. Ga en skikkelig boost»</i>	Legge til rette for utvikling og mestring
<i>«Jeg bruker akkurat de samme teknikkene ovenfor gatelagspillerne, ingen av de kommer til å leve av fotballen, men noen av dem kommer til å nærme seg den beste utgaven av seg sjøl, fordi mange av dem er ganske langt unna det når de kommer inn på gatelaget.»</i>	Strategier for holdnings- og endringsarbeid
<i>«Hvis man har en samtale med noen i et støtteapparat så merker du stor forskjell på den som deler litt av sitt eget liv, og den som holder sitt liv helt på avstand. Og den som deler av sitt eget liv, kommer man automatisk mye nærmere. Det er også lettere, å dele ting. Med et menneske som også tør å dele av sitt eget liv.»</i>	Trenerens rolle – tett på eller distansering?

«Nav, leger, psykologer, ruskonsulenter, alle de rundt.. Økonomi ikke minst, gjør at det er utrygt, så derfor så prøver jeg å si at fotballen er trygt, og prøver å legge alle avtaler, møter til andre dager enn når det er fotball. For å ikke ta vekk det trygge.»	Utvikle trygghet
«..når folk kommer hit, så aner jeg ikke noe om bakgrunnen, stort sett. Og det er forskjell på folk hvor åpne de er. En del vet jeg lite om, og andre vet jeg mye om. Men du må jo trå litt varsomt. Og prøve å bli kjent med folk, og hvis man, er litt for voldsom med noen kan det skyve folk unna. Så man må hele tiden prøve å være forsiktig».	Evnen til å lese mennesker

3.7.3 Trinn 3: Kondensering – fra kode til mening

Trinn 3 handler om kondensering, der man går fra koder til meningsinnhold eller kondensat. Hver kode blir behandlet, der de meningsbærende enhetene blir lagt inn i subgrupper. Hver subgruppe omformuleres til et kondensat som skal sammenfatte og gjenfortelle den aktuelle undergruppen. I metoden til Malterud er det viktig å komme frem til subgrupper, som referer til de rammene forskeren har satt for oppgaven (Malterud, 2011). I min prosess startet jeg med de meningsfulle enhetene som jeg anså å være mest detaljert og nyansert. Deretter la jeg til flere meningsfulle enheter rundt gjeldene tekstdel. Dette fortsatte jeg med under alle de andre subgruppene. Tekst som ikke dekket subgruppen, ble tatt vekk. Disse meningsbærende enhetene kunne likevel bli vurdert på et senere tidspunkt, i en annen subgruppe hvor de hadde aktualitet.

Her eksemplifiseres jeg dette med kodegruppen: «Vise toleranse og medmenneskelighet»:

Kondensat:

Spillere: Jeg er imponert over tålmodigheten som trenerne viser oss. Jeg blir fortere utrygg, hvis treneren har kortere lunte. Trenerne: Jeg vet at noen av spillerne nesten aldri har rørt en ball før, i tillegg til å komme nesten rett fra gata. Jeg er derfor opptatt å vise meg som en rolig og stabil person, som kan betrygge spillerne».

Kondensatet skal oppsummere og gi oversikt slik at man skape seg et helhetlig bilde av informantens opplevelser. Kondensatene blir altså satt sammen av flere meningsbærende

enheter, og er ikke et direkte sitat. Samtidig som man anvender «gullsitater» til å fremstille kondensatets betydning (Malterud, 2011). Her et gullsitat fra spiller:

«Finnes ikke et menneske som er mer rolig enn han. Hisser seg ikke opp over noe, og det er utrolig positivt. Det smitter over på alle oss andre. Holde oss rolig i situasjoner utenpå banen hvor ting kan bli ganske hett».

3.7.4 Trinn 4

Trinn 4 avsluttes med en sammenfatning, der forklaringer og begreper kommer til uttrykk. Dette i kraft av den analytiske teksten som er basert på kondensatene. Her ble det reflektert og vurdert, om gullsitatene fortsatt hadde relevans til den analytiske teksten av subgruppene. Videre mener Malterud det er viktig å sjekke om råmaterialet samstemmer og er valid i henhold til den analytiske teksten. Analysen avsluttes ved å sette en overskrift for hver kodegruppe. Hun mener videre at det å ivareta informantenes uttrykk er nødvendig, og bidrar til å gi leseren tiltro til dataene som forvaltes (Malterud, 2011).

4. Funn

Jeg vil i dette kapittelet presentere mine funn. Jeg har som tidligere nevnt brukt STC av Malterud for å dra ut hovedtrekkene av alle 8 informantenes opplevelser av trener – spillerrelasjonen. Tilsammen kom jeg frem til tre hovedkategorier som igjen har hver sine subgrupper. Alle subgruppene vil bli presentert hver for seg. Hoved- og subgruppene som har blitt bestemt, bidrar med struktur og gir leseren mulighet til å navigere. Mange av disse temaene kan være beslektet og skillelinjene var ikke alltid så tydelig å kategorisere.

Første hovedkategori: **Trenerens medmenneskelige evner**

Hvorav subkategoriene: «Man behøver mer enn fotball- og ruskunnskaper», «krever lang lunte», «Han bryr seg».

Den andre hovedkategorien er: **Opplevelsen av deltakelse og involvering**

Hvorav subkategoriene: «Ha et ord med i laget» og «Tilbøyelig til tilrettelegging å tilrettelegge for mine ønsker».

Den tredje hovedkategorien er: **Betydningen av et tillitsfullt felleskap**

Hvorav subkategoriene: «Se meg som fotballspiller, ikke narkoman», Trenerens rolle – tett på eller distansering?», «En utviklingsorientert tilnærming», og «Legge til rett for fellesskapsfølelse».

4.1 Trenerens medmenneskelig evner

Hovedkategorien «trenerens medmenneskelig evner» handler om hvordan treneren forsøker å forstå sine spillere, hvordan han eller henne investerer i relasjonene, hvordan forholdene kan vedlikeholdes og repareres, samtidig som hvilke kommunikasjonsmessige ferdigheter treneren innehar. Trenerne og spillerne kom alle innom temaet hvordan treneren utviser tålmodighet, lytteegenskaper og hvordan han eller henne viser omsorg for sine spillere.

4.1.1 «Man trenger mer enn fotball- og ruskunnskaper»

At «man behøver mer enn fotball- og ruskunnskaper» for å skape tillitsfulle spiller-trener relasjoner kom tydelig frem i intervjuene. Selv om spillerne ønsket at treneren hadde et visst kompetansenivå innenfor disse fagfeltene, og da spesielt fotball, så var det evnene treneren hadde til å forstå sine spillere ut i fra et medmenneskelig perspektivet essensielt.

Her setter en spiller ord på det:

S3: «Jeg har egentlig kun forventinger på det medmenneskelige område. Det er veldig flott at han, eller treneren kan litt om fotball, men mest av alt det å se de som sliter, og det å bare bli sett og hørt. Og føle at du er viktig da. Det er den største og viktigste biten i mine øyne ... () Jeg forventer ikke at personen skal kunne så mye om hva det er å ha det vanskelig. Med tanke på rus, eller noe form for utdanning innen det faget.»

Selv om trenerne betraktet det som viktig å ha en viss grad av fotballkunnskap innen taktikk, spilleforståelse og lagledelse, så kom alle trenerne med utsagn som handlet om det å forstå spillernes indre liv og jobbe godt på det menneskelige plan. Her illustrer trener 2 dette:

T4: «Når det kommer til gatefotballen, så er det, tenker fotballferdig-, eller fotballkunnskaper er kanskje ikke det som kommer først for en trener for gatelaget. Da er det mer det medmenneskelige. Som er det viktigste.»

4.1.2 «Må ha lang lunte»

«Må ha lang lunte» ble av alle informantene i forskjellige former trukket fram som en viktig del av det å skape tillit. Majoriteten av spillerne opplevde nåværende trenere som tålmodig og rolig. Likevel kom det til uttrykk fra informantene at dette ikke alltid var tilfelle. Alle trenerne mente det å være en trygg person med stor grad av ro og tålmodighet som viktig i deres bygging av en sunn relasjon til spillerne. Her fortalt av trener 1:

T1: «Så rolighet og tydelighet, og stødighet, hvis man skal bruke såpass store ord om seg sjøl. Det er det som er viktigst for meg. I tillegg til at man må ha lang lunte. Fordi du må være tålmodig, så det holder med den gruppa her. Ting skjer ikke over natta. Så her må du jobbe langsiktig, og tåle å starte på, gå tilbake på start med jevne mellomrom».

Dette langsiktige perspektivet var flere av trenerne som nevnte. Forståelsen for at spillernes liv ofte kunne svinge, og hvor treneren var avhengig av å både stå i de gode og dårlige periodene til spilleren. En spillerne trakk frem det å finne riktig høyde på lista over hva man kunne forvente, og kanskje strekke tålmodigheten lengre enn det man vanligvis gjør:

S4: «... det er rett og slett å være enda mer tålmodig, enn det man egentlig er. Bruke tålmodigheten din mye ... () Ikke forvent at tingene skal komme på en, to, tre.»

En god del av tiden treneren brukte sammen med spillerne gikk på å forstå dem. Det var sjeldent en lik dag, hvor det var opp- nedturer. Dette virket som trenerne i stor grad var klar over. I samtalen med trener 4 forteller han om å ta signalene og de underliggende faktorene på alvor:

T4: «hvis det dårlig stemning. Er en som har en dårlig dag. Så må en kanskje være litt mer rund i kantene, på hvordan man oppfører seg. Og prøve å ta de signalene før på en måte, treningen kommer. Så du er litt observant på det, da. Eventuelt prøve å gjøre noe med det som gjør noe med det som gjør at man har en dårlig dag. Hmm.. Så det er liksom at jeg prøver på, å sondere terrenget litt. Hvert fall med den gruppa her».

En annen spiller fortalte om trenerens evner til å håndtere ulike og krevende situasjoner som fort kunne eskalere hvis man ikke sørget for å ha en rolig og avbalansert væremåte:

S3: «Du må ha vanvittig tålmodighet for å styre et lag som har så mye forskjellig individuelle problemer og som er i vanskelig livssituasjon, og som ting lett kan koke over ...».

Selv om alle spillerne ga uttrykk for at trenerne viste en emosjonell balanse, kunne det i enkelte situasjoner oppleves annerledes:

S1: «Det går en kule varmt og sånn under kamper. Hvis det er noen som gjør en feil eller noe sånn, han er en hyggelig person utenfor ... () som privat person som jeg kjenner er han veldig grei, da. Rolig og behagelig».

Trener nevner i tillegg det å få et bredere perspektiv som viktig i trenerrollen og hvordan man behandler mennesker:

T3: «... () du trenger å se det fra en annen vinkel, enn din egen, ofte da. Og hvis du ikke, så tror jeg det blir mer en byrde og hvis du først å få spillere eller flere i spillergruppa som bare syns du er slitsom».

Flere av spillerne hadde hatt ulike trenere gjennom årene i gatefotballens regi. Uoppfordret sammenlignet de opplevelsen de hadde med dagens trener og tidligere hovedtrener. Spiller 3 opplevde temperamentet til den forrige treneren slik:

S3: «Han hadde mange gode sider. Men han var også temperamentsfull og kanskje ikke så tålmodig type. Så det kunne ofte bli diskusjoner, og til tider urolig stemning på laget. Fordi han syns det var vanskelig, å holde seg kald i hissige situasjoner. Og det, det var krevende for de (spillerne) som kanskje slet litt med temperamentet og sånn.»

Samme treneren ga uttrykk for at dette ikke alltid var like lett. I en slik situasjon brukte treneren øvrig støtteapparat, slik at fotballøkta kunne gjennomføres:

T1: «... møter noen dager som er jævlige utfordrende. Skal jeg være helt ærlig. Som jeg har lyst til å be dem dra til helvete ... () da er det bedre at jeg biter meg i tunga, trekker meg opp på kontoret og får slappet av ... () Det er ikke godt for noen. Jeg har sagt det altså, i dag kan ikke jeg gå på feltet, fordi det ikke er bra for meg og det er ikke bra for dem ...». Men vi er bare glad for å se dem når de kommer. Så jeg, tar aldri opp igjen det, hvis ikke de gjør det sjøl. Fordi dette er en reaksjon, og, en reaksjonsform som for dem er vanlig. Og den de bruker mest, stikke av. Eller bli borte. Trekke seg unna. Eh, og da er jobben min enten på telefon eller SMS, eller møter dem i byen. Også hilse, smile, hyggelig å se deg, håper du kommer på trening».

4.1.3 «Han bryr seg»

«Han bryr seg» handler om hvordan spillerne anser trenerens evne til å vise empati og forståelse, og hvordan trenerne mener de støtter og viser omsorg for sine spillere på og utenfor banen. I intervjuene opplevde spillerne trenerne som emosjonelt tilstedeværende og omsorgsfulle. Dette kunne komme til utløp ved å gi en ekstra klem til den som hadde det litt ekstra vanskelig eller ved å gi en oppmuntrende kommentar. Samtidig som det ble trukket frem at spillerne at man ikke ønsket å føle «synd på». Spiller 1 beskriver det var grunnleggende at treneren brydde seg om hvordan det gikk med spilleren:

S1: «Det er det at han er veldig interessert i hvordan det går med oss. Ja, sånn jevnt over. Og er det noen som sliter en periode, og er borte eller sliter ellers, så kan man bare gå til han, hvis man føler seg fortrolig med han, og prøve å snakke med han».

Spiller 1 gir videre et innblikk i hvordan treneren tok kontakt:

S1: «... det var en periode for ett års tid siden, jeg var borte en god stund. Da ringte han og hørte hvordan det gikk. Og da slet jeg veldig. Da ringte han og hørte hvordan gikk med meg. Om jeg tenkte å komme tilbake snart. Og da var det bare å dukke opp igjen da».

Alle spillerne ga et klart inntrykk av treneren bidro med støtte, slik at det var lettere å holde seg unna rusmidler. Spiller 4 trakk frem økt selvfølelse og fokus på hva han fikk til som viktig fundament for det nyktre livet:

S4: «Veldig stor, egentlig. Så, mye av min egenoppbygging av mitt nyktre, nye liv, har gått via, eller ved hjelp av dem».

Derimot understreket en av spillerne en fintfølende grense treneren måtte navigere seg i.

Hvor det budskapet treneren formidlet kunne bli oppfattet som nedlatende:

S1: «At han ikke skal synes synd på oss. Og at det ikke er noe synd på meg selv om jeg, selv om jeg sliter. Og det føler jeg at han har gjort».

Alle trenerne nevnte det å ta kontakt med spillere og se etter spillere som hadde falt av:

T2: «... nå har vi et par mann som er skikkelig ute, men vi når ikke fram i det hele tatt nå da. Jeg har prøvd å ringe, jeg tror det ikke så smart at jeg ringer, men jeg har nå gjort det nå».

Denne omtanken kunne også gå andre veien. Her beskriver treneren hvordan en av hans spillere tok kontakt da han var sykemeldt:

T4: «... det er jo sånn som da jeg opererte, den første jeg får melding av; hvordan går det? Er han som var på trening. Han sender meg god julemelding, han sender meg melding i helgene når han ser fotball. Du merker at du betyr mye for noen».

I trenerens møte med tidligere spillere som hadde falt utenfor, kunne det oppstå situasjoner hvor det å vise omsorg og varme ikke alltid var så lett:

T4: «... hvis du tar trikken ned til Oslo s, så må du forbi Brugata, og der hender det med jevne mellomrom at vi treffer noen vi har sett før ... () Hvordan skal vi forholde oss til det? Skal vi prate med dem, eller skal vi ikke prate med dem? Vi prøver jo å ikke prate, eller jeg søker ikke kontakt med dem. Med mindre de søker kontakt med meg. Av og til så er det umulig å ikke gå forbi hverandre og ikke si hei og slå av en prat. Men da prøver jeg å gjøre den praten så kort som mulig, hvis jeg vet de er rusa. Fordi, det er en situasjon jeg opplever de fleste vil skåne meg for, de vil ikke at jeg skal se de i den sitasjonen».

4.2 Opplevelsen av deltakelse og involvering»

Hovedkategorien «Opplevelsen av deltakelse og involvering», tar for seg underkategoriene «ha et ord med i laget» og «Tilbøyelig til å endre og tilrettelegge for mine ønsker» tar for seg spillernes opplevelse av det å kunne medvirke, delta og bli hørt i beslutningsprosesser. Samt trenerens opplevde erfaringer med å ta spillerne med på rådføring, tilrettelegging og engasjering på og utenfor fotballbanen. Noen av temaene som gikk igjen i intervjuene var hvordan laguttaket foregikk, hvor ofte og i hvilken grad spillersamtalene påvirket spillernes medbestemmelse, og hvilke muligheter spillerne hadde til å komme med synspunkter og meninger i mer krevende situasjoner.

4.2.1 «Ha et ord med i laget»

«Å ha et ord med i laget» gjenspeiler spillernes opplevelse av det å luften sine meninger, samt det å bli hørt. Noe trenerne mente var også var viktig for et godt og

velfungerende gatelag. Spillerne opplevde i stor grad at ønskene som ble lagt frem, ble vurdert og hørt på fra trenerens side. Samtidig som trenerne utrykte en viss grad av skepsis til det å overlate ansvar til sine spillere. Alle fire spiller-informantene opplevde innflytelse på treningsfeltet. Her eksemplifiseres spiller 1 dette:

S1: «... som regel er det treneren som setter opp et treningsprogram for den og den dagen. Men vi kan komme med forslag ... () i fjor hadde vi et lite møte om at vi syns at kunne trene litt mer på øvelser for å bli bedre med ballen. Da tok dem det til seg, og da ble det mer øvelser med ballkontroll og firkanter Og mange forskjellige andre øvelser. Så vi blir hørt hvis vi kommer med forslag».

Alle spillerne oppga en positiv frihetsfølelse i kampene. Samtidig som de tolket treneren som bestemt og instruksjonsfokuset. Her med spiller 4 sin erfaring fra kamper:

S4: «... De prøver jo å gi klare beskjeder, før hver kamp. Hva som skal skje. Men det er ofte at det ramler veldig fort sammen. Og da gjelder for dem å bytte ut, og si at du må prøve å gjøre sånn og sånn».

Spillerne som ble intervjuet betraktet det å bli fortalt og veiledet i kampen som noe positivt.

Samtidig uttalte flere av spillerne en viss utfordring i forbindelse med byttene og

informasjonen som ble gitt til enkeltpillere:

S4: «Det går fort for de fleste å skjønne, tror jeg. Men det er jo veldig mange som kommer med, som kanskje har spilt høyt før, og som har litt sånn motstand mot å bli fortalt ting, da. Det er nok en stor utfordring for de trenerne».

Trenerne fortalte om en tradisjonell lagledelse under kampene. Hvor posisjoner og antall minutter den enkelte fikk, ble bestemt av treneren:

T2: «De får være med å sette den. Om det er høyt press eller lavt press. Ta ut en spiller. Stort mer enn det er det ikke».

Derimot fortalte én av de langtidsskade spillerinformantene om erfaring med å lede laget, mens hovedtreneren måtte dømme kampen:

S2: «Jeg har vært heldig fordi jeg har fått lov til å styre noen kamper, mens han har vært dommer. Så har tør å gi bort ansvar til andre. Det syns jeg er moro».

Trenerne hadde forskjellige måter å tilnærme seg treningene og kampene. Én av trenerne ga uttrykk for at spillerne i stor grad fikk muligheten til å velge lag på trening:

T2: «Laginndeling og sånn blander jeg ikke meg borti. Da gir jeg det til en. For noen er det et svært ansvar, ikke sant, og ta ut laget ...».

Samme trener 2 fortalte videre hvordan spillerne bidro med meningsutveksling og

synspunkter. Dette kunne foregå på feltet:

T2: «når vi skal spille, så tar jeg et par av gutta, og spør, hvordan gjør vi da? Hvordan skal vi spille? Men ikke de samme hver gang. Så hører vi på dem, så sier jeg hva som er blitt bestemt, utfra hva gutta har blitt enige om. At jeg skal stå der og fortelle dem hvordan dette skal være, har jeg ikke noe tro på i det hele tatt. Så de er alltid med. Og da kommer det kanskje noen motforslag om at det, jeg sier at vi skal presse høyt og kanskje vi skal, og så sier noen av gutta at vi kanskje ikke skal gå på så hardt, fordi dem er gode. Og da har du fått i gang en prosess med dem. Der de tenker selv».

Trenerne var åpne for tilbakemeldinger, men det var ikke alltid dette passet, her

eksemplifisert med trener 4:

T4: «... Vi har jo gitt beskjed om, hvis dere har noen ting som dere er uenig om, eller noen ønsker. Så kom gjerne til oss og si det, men ikke midt i kampen».

4.2.2 «Tilbøyelig til å tilrettelegge for mine ønsker»

«Tilbøyelig til å tilrettelegge for mine ønsker» kategoriseres som hvordan treneren forsøkte å legge til rette for selvstendig læring, og i hvilken grad spillerne følte seg uavhengig og fri. Alle respondentene svarte de hadde stor grad av frihet. Likevel kunne det virke som spillernes opplevelser i noen grad kunne være begrensende for deres egen utforskning. Her fra et sitat fra en spillers opplevelse av frihet på treningsfeltet: «*Han gir meg mye frihet, selv om jeg stort sett er ganske trygg og enig i alt det han sier. Fordi han har mye erfaring. Og, jeg har ikke så mye personlige meninger på det området*» (Spiller 3). Alle trenerne hadde i sine intervjuer et fokus på hva spillerne fikk til og mestret, istedenfor deres svakheter og begrensninger. Samtidig som det i intervjuene kom frem at tilretteleggingen og fleksibilitet kunne være krevende å gjennomføre til enhver tid. Spiller 3 uttrykker det slik:

S3: «man tar sitt eget tempo, og styrer sin egen trening, egentlig. At man har noen vondter, eller er sliten, så er det okay å kjøre sin egen greie. Så jeg

opplever ikke at det.. Sikkert de få gangene det er et ønske, så blir det lyttet til.»

Flere av spillerne fortalte om sin trener som anerkjennende og lyttende i

treningssammenheng, hvor det ble brukt råd og veiledning. En av de andre spillerne beskrev det slik:

S4: «.. jeg er veldig allergisk og har veldig dårlig pust om dagen; kan jeg få spille litt bak? Så kommer de (trenerne) ofte med gode råd til hvordan å løse det problemet».

Trenerne forsøkte å ta hensyn til spørsmål og utfordringer spillerne kom med. Flere av trenerne antydte også at det å stå i uenigheter faktisk kunne være en god ting;

T1: «vi trenger ikke å være enig i alt. Men de får lagt fram det de ønsker. Så tar vi hensyn til det aller, aller meste».

Samtidig som trenerne utrykte visse utfordringer i praksis med å tilrettelegge for de enkelte i forhold til det kollektive ansvaret som å delta på lagmøter. Her eksemplifisert med trener 4:

T4: «Vi har prøvd å sette opp ulike spillere, og prøvd å ha ulike møter. Ofte er det vanskelig, hvis vi skal ha et lagmøte, og da må alle komme før trening. Så er det de vanlige seks som kommer, resten kommer fem minutter for sent til treningen. Så det er liksom litt vanskelig å få noe ut av det, da. Men så prøver vi jo av og til å høre på de».

En av spillerne trakk frem muligheten trenerne ga dem, etter hvilke ressurser de besittet:

S3: «... kunne få tilbud om å få snakke foran forsamlinger og, han er veldig flink til å til å se de forskjellige styrkene til spillerne, da. Utenfor banen. Ikke bare på banen».

Trenerne opplevde også spillerne selv la til rette for at medspillerne skulle føle seg

inkluderte og trygge:

T1: «Og du kan være så god du vil, eller så dårlig du vil. Det spiller ingen rolle. Det bryr dem seg ikke noe om. Det er dem helt ærlig på. Så fint at du vil være med. Jeg aldri spilt fotball, men det gjør ikke noe. Og da lar dem, altså hun, hvis det er ei jente, få ballen og være litt i fred da hun får den. Så at hun kjenner at hun er med. Det går over det altså. De kommer til å takle hun snart, men det er sånn at da får du lov å kjenne på ballen, og ser etter de nye, så spiller pasninger til dem».

4.3 Betydningen av et tillitsfullt felleskap

Hovedkategorien «Betydningen av et tillitsfullt felleskap», tar for seg underkategoriene «se meg som spiller, ikke narkoman», «Trenerens rolle – tett på eller distansering», «En utviklingsorientert tilnærming» og «Legge til rett for samhold og fellesskapsfølelse». Handler om hvordan tillit skapes gjennom verdier treneren besitter som i ulike grad påvirker spillerne, hva slags ringvirkninger relasjonen kan ha, hvordan nærhet og avstand oppleves i deres relasjon, hvordan utvikling og endring jobbes med, og i hvilken grad samhold og felleskap vektlegges.

4.3.1 “Se meg som fotballspiller, ikke narkoman”

«Se meg som fotballspiller, ikke narkoman» handlet i stor grad om hvilke verdier spillerne oppfattet å bli møtt med. Alle 4 spillerne nevnte det å bli respektert som en av pilarene for god kjemi med treneren. På andre offentlige arenaer hadde spillerne i stor grad erfart forhåndsdomming og skamfølelse. Mens på gatelaget og i møte med sine trenere ble det beskrevet en stor grad av aksept for den man var, uansett utgangspunkt. Her beretter spiller 1 hvilke forventinger han har til sin trener:

S1: «At han er interessert og behandler oss som vanlige mennesker ... () Og ikke som rusproblemer. At han godtar oss som vi er og behandler oss med respekt».

En av de andre spillerne opplever å bli sett som spiller og ikke «narkoman» når treneren behandler de som andre spiller der det ikke aksepterer dårlige holdninger. Forklarte det slik:

S4: «... Fair-play ... Det er ikke snakk om å straffe, men kanskje bytte ut en som spiller som kjefter og skriker litt mye. Viser litt sånn dårlig holdninger til lagkamerater, snakke med han, fortelle han hvordan det skal være ...»

Trenerne hadde samme intensjon, og et sterkt ønske om å gi deltagerne tittelen «spillere», og forholde seg til dem deretter. Noe av målet med dette var å lære spillerne til å se selv som spiller og ikke kun «narkoman».

Noe trener 1 her forklarer:

T2: «... Fordi det er viktig at det er spillere vi prater om her. Dette er noen som er klienter, pasienter, som er alle mulige navn. Her de kun spillere. Så jeg forholder meg kun til spillere, uavhengig av diagnoser og problematikk».

Følelsen av at samfunnet ikke trodde på gatelagspillerne var noe de syns var en ekstra belastning. Men at livet i miljøet og forholdet til treneren hadde en medvirkende årsak til å se verdien i seg selv. Samtidig som spillerne vurderte sine prestasjoner på banen i ulik grad. Selv om spiller 4 gir en ganske krass vurderingen av sine egne prestasjoner, var dette mye på grunn av sammenligningen med de andre spillerne;

S4: «... lært meg egentlig til å bli sikrere på meg sjøl. Bedre selvfølelse. Selvsikkerheten er ikke blitt noe bedre i og med at jeg ikke har blitt noe bedre i fotball, men selvfølelsen er bra. Jeg føler at jeg gjør ting riktig. Og, er litt sikrere på det. Enn jeg ellers ville vært».

Flere av spillerne nevnte ordet «ærlighet». Hva spillerne la i det ordet, var ikke alltid så lett å tolke. Men at de ønsket klare beskjeder på en redelig og ordentlig måte, også når det ting ikke fungerte, virket å være en etablert oppfatning. Det at trenerne satte krav til dem virket å gi positive assosiasjoner hos spiller-informantene. Her skildret spiller 2 dette:

S2: Det beste er at han møter oss med ærligheten. Forteller hvilke forventinger han har, og egentlig hvilke forventinger han setter til deg da».

En av trenerne nevnte det å applaudere motstanderen som en strategi for å øke bevisstheten til sine egne spillere, og deres væremåte ovenfor hverandre. Spillerne ga også et inntrykk om at trenerens holdninger og verdisyn i stor grad påvirket deres atferd. Her beskriver spiller 3 dette:

S3: «Det å oppføre på banen, også utenfor banen. Det å ta hverandre i hånda, etter vi har takla. Ikke noe drittstenging. Det å ta seg en pust i bakken hvis du kjenner at det koker, i topplokket. Han smitter over på oss i den energien han gir ut ... ()».

Alle trenerne rapporterte om et godt forhold til spillerne sine. Derimot var svarene litt varierende da det kom til spørsmålet om tillit til sine spillere. Alle svarte at de hadde et

tillitsfullt forhold. Likevel tydet en del av uttalelsene om at dette var situasjonsbestemt, og at noen stolte man mer på enn andre:

T4: «Det er mange av de som har en historie med, kriminalitet og stjålet ting. Og tatt ting, og sånn. Ja, vi har, han ene har vel nøkkel til det som er her. Og han låser opp til de andre. Og, vi er ikke sånn at vi ikke slipper de inn der vi har lager. Og du får hente ut ting, vi følger jo litt med. Men samtidig så, okay. Men vi kan ikke komme her å åpne dørene til dem. Det er jo en tillit vi gir. Om det koster oss noen treningsdresser, som forsvinner, eller hva det gjør. Så handler det litt om følelsen de får av å komme hit, da. Så egentlig, vi må gi de litt tillit, og».

Gatelagsspillerne i informantgruppa opplevde reglene klubben hadde som håndfaste og forutsigbare. Det var nulltoleranse på alt av alkohol og rusmidler som foregikk i klubbens regi. På turer var det en risiko for at noen av spillerne skulle bryte reglene. Likevel var dette en sjanse trenerne mente var riktig å ta:

T4: «Så, er du klar for dette? Her er premissene. Er det en som ruser seg så kan vi aldri reise på tur igjen. Dette er en tillit vi gir dere, som det gjelder å ta vare på».

Flere nevnte dog at disse reglene kunne være krevende å følge for spillere som hadde vært litt på siden av samfunnet. Selv om alle spillerne hadde vært i klubbene over lang tid. Nevnte to av dem midlertidige tilbakefall, hvor man ikke møtte opp på trening og kamper. I denne fasen opplevde spillerne dørstokken som lang. Det var derfor kjempeviktig for dem at den dagen de kom tilbake at de ble møtt med et smil og et klapp på skuldra. Og at treneren konsentrerte seg om hva spilleren kunne bidra med fremover både på treningsfeltet og i klubben forøvrig. Trenerne virket i stor grad å forstå dette, her utbroderer trener 1 en erfaring knyttet til tema:

T1: «... der har vi en regel som sier at vi jubler alltid noen kommer, og vi spør aldri hvorfor de ikke har vært der. Men vi er bare glad for å se dem når de kommer. Så jeg, tar aldri opp igjen det, hvis ikke de gjør det sjøl.»

4.3.2 Trenerens rolle – tett på eller distansering?

«Trenerens rolle – tett på eller distansering?» omfavner hvordan nærhet og distanse balanseres mellom informantgruppene. Alle spillerrespondentene ga uttrykk for en forståelse av at trenerne hadde et liv utenfor aktivitetstilbudet, samtidig de beskrev trenerens evne til å dele personlige og følelsesfulle erfaringer som positivt for relasjonen. Dette bidro til å knytte personene nærmere hverandre. Slik beretter spiller 3 det:

S3: «Hvis man har en samtale med noen i et støtteapparat så merker du stor forskjell på den som deler litt av sitt eget liv, og den som holder sitt liv helt på avstand. Den som deler av sitt eget liv, kommer man automatisk mye nærmere. Det er også lettere å dele ting»

Her forteller samme informant videre om sitt bånd til treneren, og hans evne til å la spilleren komme innpå seg:

S3: Han setter liksom ikke noe sånn mur mellom det å være et hjelpeapparat, bare for å være en god venn, liksom. Det er veldig stor forskjell på hjelpeapparat som setter opp den muren, da. Men han gjør ikke det. Så det er også en veldig positiv ting».

Hvor nærme og personlig trenerne opplevde sin relasjon, varierte ut i fra egen personlighet, spillerens behov og tillitsforholdet. Sensitive temaer var for noen naturlig å dele med de spillerne man følte seg fortrolig med. Her forklarer treneren sin tette forbindelse med noen av lagets spillere.

T2: «Jeg prøver å være så nær dem som mulig. Men samtidig må jeg holde den avstanden ... () Noen er jeg veldig tett på. Mens andre kan ikke jeg nærme meg noe særlig, fordi dem ikke vil det»

Gode relasjoner ble karakterisert ved nærhet, mens de gjennomgående dårligere forholdene hadde sammenheng med mer distanse. Samtidig som de ønsket å holde spillerne utenfor deres private sfære. Dette handlet mye om rusmiljøet som trenerne ikke ønsket å ta del i, eller vite om. Derfor oppstod det klare skiller mellom treneren og gatelagsspilleren. Derimot var dette forholdet spillerne i mellom ofte nært;

S1: «... nye venner igjennom gatelaget av spillerne som jeg vanker med utenfor bana. Men med treneren så vanker jeg ikke med utenom bana og fotballen»

Selv om trenerne hadde det her som jobb. Var det viktig for dem å føle at man fikk noe tilbake.

Slik forklarer trener 1 det;

T1: ... () Hvis du legger inn 100% i potten selv, så får du 100% tilbake av meg. Hvis du legger inn bare litt, så får du litt av meg og. Jeg går ikke inn med hud og hår på en som ikke bidrar selv å det må være samspill, altså jeg må se spillerne i øya og si, vil du dette her? Skal vi gjøre det her? Hvis svaret er ja, og ser at det lyser i øya, så kaster jeg meg inn, og får tette bånd til enkeltspillere».

4.3.3 En utviklingsorient tilnærming

«En utviklingsorient tilnærming» forteller hvordan spillerne og trenerne så på utvikling og fremgang i et lengre perspektiv. Dette handlet ikke bare om det som skjedde på fotballbanen, men som et holistisk bilde av mennesker i endring og utvikling. Selv om 3 av 4 trenerne tidligere hadde vært en del av toppfotballen, hvor å vinne fotballkamper var viktig, ga svarene fra respondentene et tydelig bilde på at lagene og treneren i stor grad fokuserte på utvikling, og i mindre grad på resultater og seire. På den andre siden ble det fremstilt som denne innstillingen varierte spesielt blant klubbens spillere. Noen hadde sterkt ønske om å vinne, mens andre var tilfreds med å bare spille og delta. Under utdyper spiller 2 dette;

S2: «... () vi har tre kategorier. Du har liksom dem som omtrent er med for å være med. Den som ikke er så interessert i fotball. Så har du de i mellom, som er litt seriøse, men som det ikke er så farlig om vi vinner eller om du taper. Men så har du de som uansett om det er trening, så skal du vinne».

Dette kunne skape konflikter, som trener 1 her problematiserer;

T1: «de beste fotballspillerne, de som er her for å vinne fotballkamper, det er de som stiller størst krav fotballmessig til oss trenere. Og det er også der problemet ofte, starter blant de beste. Fordi de blir irritert på de som ikke er så gode. Og de vil vinne fotballkampen. Det er det viktigste».

Det var flere av spillerne som ikke la skjul på at resultatet påvirket dem. Humøret ble ofte bedre de gangene man vant kamper, mens tap var demoraliserende:

S1: «Hvis jeg har gjort en god kamp så får jeg en mye bedre dag. Dager etterpå. Vet ikke hvorfor, men. Det er liksom godt. Hvis man har vunnet så alt

mye lettere. Flyter på en medgangsbølge. En liten stund. Og hvis vi taper så er det litt motsatt, men det går fort over igjen».

Trenerne var også opptatt på at spillerne skulle få spilletid ut i fra hvor oppmøter, og ikke ut i fra fotballferdigheter. Her gir spiller 2 et innblikk;

S2: «hvis du ikke kommer på trening. Og du ikke er på jobb, eller har gyldig grunn. Så får du spille minimalt på kampen. Noe som er rettferdig. Selv om du er stjerna på laget».

Trenerne var samstemte på at det var andre forhold som var vel så viktige, enn selve resultatet. Å ha gode turopplevelser, hvor alle følte på trygghet og trivsel, var primært i fokus.

T2: «Hvor reisa til har gått bra og vi spiller brukbart, ikke så viktig at vi vinner altså, selv om det er akkurat like viktig for dem, som for alle andre. Når vi har greid å gjennomføre match uten noe surr, da vi kan stoppe på veien hjem igjen og kjøpe ei pølse».

Alle trenerne trakk frem ønske om å være rollemodell for deres spillere. Det å kunne motivere spillerne til endring og påvirke mestringsfølelsen, ble trukket frem av alle trenerne som viktig motiv for å trene gatelaget. Det ble således brukt metoder som de tidligere hadde erfart på toppnivå, både som spiller og trener. Her forklarer trener:

T1: «Hvordan du kan flytte en enten en fotballspiller nærmere en drøm om å leve av fotballen, eller i det tilfelle her, være med å løfte noen som rett og slett bor på gata, inn i et mer ordinært liv, og få et verdig og bedre liv. Det er store ord, på en måte, men jeg bruker de samme teknikkene, hvordan kan jeg få mest mulig ut av deg, hvordan kan du lykkes med flest mulig av de måla du har satt deg. For noen er det å spille, å bli proff og for andre så er det å få kontakt med familien sin igjen».

Trenerne opplevde at de utviklet seg som mennesker på bakgrunn av rollen de hadde. Flere nevnte det var en stor berikelse å ta del i en gatespillers hverdag. I møte med personer i ulike livssituasjoner, fortalte flere av trener-responentene det hadde bidratt til et mer bredere perspektiv. Hvor menneskesynet virket å bli romsligere, og bevisstheten ble styrket.

T3: «Å gi tilbake til sårbare grupper. Være en ressurs hvis man har muligheten for det. Når man ser hva det, hva det gjør for samfunnet og hva det gjør for den enkelte, så er det veldig givende i seg selv. Jeg blir jo motivert av det. Har jo folk som kommer inn her, og ikke tør å se noen i øya omtrent, og nesten ikke tør å snakke. Så går det et halvt år, og så begynner

man å ta litt initiativ, og så til slutt så roper de gjennom gangene om folk skal være med på café. Og så går det noen måneder til og så står de og synger for oss. Så går det enda noen måneder til så står dem og synger på scenen foran alle på landsturnering».

Denne utviklingen kjente spillerne også selv på kroppen. Fra det å aldri ha rørt en ball, til å oppleve masse glede. Dette forklarer spiller 3:

S3: «Det var ganske krevende å begynne å spille som voksen, merka jeg. Men det var også sinnssykt gøy. Når man først fikk til noe. Så enkelt som å sende en pasning på foten til den andre, å treffe personen i det hele tatt. Det ga mestring. Fra å ikke mestre noen ting i livet, til å klare en enkel ting som det. Ga en skikkelig boost».

4.3.4 Legge til rett for fellesskapsfølelse

«Legge til rett for trivsel og fellesskapsfølelse» virket å være godt innarbeidet i klubbene. Spesielt det med å «bygge lag», kom flere av trenerne inn på i sine intervjuer. Alle spillerne ga uttrykk for å trives i spillergruppa. Hvor samholdet med medspillere var en viktig årsak for at de møtte opp. Spillerne mente trenerens evner til å forstå gruppedynamikk og samhørighet blant spillerne som viktig for god en tilknytning. Videre fortalte spillerne om tett bånd til medspillere som viktig for dere trivsel. Her forklarer spiller 3 dette;

S3: «Vennskap, både det man tar med seg av banen og uti i det daglige livet, det vennskapet man ha bygd opp til flere av de på laget. Støtte hverandre i situasjoner, som er vanskelige. Men også positive.. Ringe å gratulere med hverandre med dagen, og er det noen som, du bare kjenner at det er mennesker som, som har en stor betydning i livet. Det er, det er de små tingene som blir så viktig. Spørre hvordan man har det på melding, og, og om man skal finne på noe, gå på kino. Sånne små ting, da. Som gjør at det blir veldig betydningsfulle vennskap».

Trenerne erkjente at det å sette de sammen også kunne føre til økt rusmiddelbruk. Dette var noe trenerne både følte på som problematisk og motsetningsfylt. Likevel mente trenerrespondentene at ensomheten kunne være skadeligere.

T1: «Ikke sunne vennskap alltid, men de har hverandre. De oppsøker hverandre og er sammen hvor de tidligere satt alene. Og var fulle hver for seg. Og syns livet var et helvete. De ruser seg fortsatt, men de er sammen med noen og har noen de kan ringe til, noen de kan være sammen med, noen de kan feire jul med».

Evnen til å bruke humor var viktig for trenerne, noe også spillerne mente var et godt virkemiddel å bruke i en hverdag fylt med mye alvor. Likefullt krevde det å bruke humoren på riktig måte en sosial forståelse, hvor det fort kunne feiles. Det handlet mye om å kjenne sin gruppe og hvert enkelt individ.

T4: «... i alle fall med denne gruppen, man har fått nok kjeft, fått nok kjeft gjennom livet, og føler at man er håpløs. Og det er kanskje ikke det man, det er så veldig oppbyggende for den gruppa her. Så er det noen som kan sies med en humoristisk tone, men er avhengig av at det kjenner de du prater til. Og du vet dagsformen til dem.»

Flere av spillerne nevnte at det å beskytte seg selv ved å distansere seg fra rusmiljøet kunne gå på bekostning av en samtale og «et hei». Her et utdrag fra en spillers erkjennelse i møte med en venn:

S3: «... Fordi det er noe man er ferdig med da. Det gjelder veldig mange av oss. Det å gå liksom forbi hverandre på gata, og hvis du ser noen som er rusa da, så er det beste å bare å gå rett forbi. Ja, det er ganske kjipt. Når du innerst inne er glad i den personen».

Det kunne være mange utskiftninger i løpet av sesong som gjorde det krevende å ha et godt samhold. Alle lagene hadde likevel en grunnstamme som alltid møtte opp. Noe som i stor grad var limet mellom treneren og de øvrige spillerne. Disse virket også bidragsytere for et godt samhold. Samtidig som de ga kredibilitet til trenerne sine;

T4: «Det er jo en sånn grunnstamme som ofte er der og møter opp. Nye og gamle dukker opp og sånt noe. Det blir alltid et bra samhold og en bra lagfølelse da. Det er ofte trenerne som bidrar til å bygge den.»

Trenerne brukte mye tid på å fokusere på at fotball var et lagspill, og fortelle hvordan ting fungerer i et lag. På overnattingsturer kunne spørsmål dukke opp som denne treneren uttrykker;

T1: «Kan du meg en god grunn til at laget blir bedre ved at du ikke bor sammen med de andre? Jeg forsøker å forklare kraften i et lag, kraften i å være sammen, følelsen å opptre sammen. Det bruker jeg mye tid på.»

Denne «vi-følelsen» hos spillerne prøvde trenerne å bygge via blant annet å skifte i samme garderobe, spise felles lunsj, ha samme treningssett og drakter, kjøre buss til kampene, og arrangere kvelder med bowling eller pizza. I tillegg var det flere av spiller-responentene som hadde gjorde dugnader og ekstraarbeid for klubben. Dette var noe både klubben, trenerne og spillerne satte pris.

5. Diskusjon

I denne delen vil respondentenes tanker knyttet til opplevelsen av deres trener-spillerrelasjon bli diskutert, hvordan selvbestemmelsen til spillerne er i «virkeligheten» og hvilken betydning treneren har for deres tillit og utvikling. Relasjon- og ledelsesteori, samt selvbestemmelsesteorien vil ligge som et rammeverk.

5.1 Trenerens mellommenneskelig egenskaper

Drøftingsdelen *trenerens mellommenneskelig evner* vil i stor grad bli sett i et relasjonsteoretiskperspektiv.

Begrepet «*det å bli sett og hørt*» ble trukket frem av flere av spillerne. Dette kan anses som et grunnleggende menneskelig behov. Respondentene så på sitt forhold til treneren som tillitsfullt. Samtidig som mange av spillerne fortalte om relasjoner i deres liv som ofte var av mindre positiv karakter. Her kan perspektivene til Schibbyes (2012) være interessant å trekke frem. Hun mener en god relasjonsbygger har evnen til å sette seg inn i den andres livsverden, lytte og gi aksept. En god lytter er avhengig å ikke falle i fristelsen til å bli farget av sine egne hensikter eller mål. Schibbye (2012) mener likevel det vil være en viss grad av forutinntatthet i alle relasjonelle møter. Disse ubevisste sidene av meg-et, som ikke reflekteres av jeg-et kan gjøre oss sårbare for gode relasjoner. Som trener er det derfor viktig å forsøke å bevisstgjøre sine holdninger. Schibbye (2012) kaller dette en form for kunst, da det krever mye å lytte til andre uten å agere fra egne behov. Schibbye (2012) er klar på at fagpersonen, eller i dette tilfelle, treneren, er seg selv sitt beste verktøy når det handler om å støtte spilleren til å bli kjent med sine egne ressurser eller hvordan ta tak i sine utfordringer. Trenerutsagnet «*.. du trenger å se det fra en annen vinkel, enn din egen ...*» illustrerer et behov og en ambisjon om å forstå seg selv bedre. Ved å betrakte seg selv fra en annen vinkel ved at man ser på seg selv utenfra og sin væremåte i møte med spillerne. Mye av

denne nysgjerrigheten handlet om hva slags effekt de hadde på sine spillere både i form av det å kunne knytte sterkere bånd dem i mellom, mens også hvordan som trener kunne få dem til å komme tilbake til en så normal hverdag som mulig. Ved å gjøre refleksjoner knyttet til sin relasjon til spillerne, ble trenerens selvbevissthet stimulert. Trenere som er klar over dette, vil være i større grad være i stand til å hjelpe spillerne til å nå de målene som settes (Abrahamsen og Gitsø, 2016) Trener 4 beskrev i sin samtale hvordan han som trener kunne bidra til å løfte spilleren i en positiv retning, ved å spille på de gode opplevelsene spilleren tidligere hadde erfart. En slik erkjennelse kan bero på trenerens aksept og bevisstgjøring knyttet til sine egne styrker og begrensinger. Egne bevisste utviklingsmål er derfor viktig for treneren i sin relasjon til spilleren (Abrahamsen og Gitsø, 2016). Dette kan ses i tråd med hva Schibbye (2012) ser på som selvinnsikt eller selvrefleksiv, altså hvordan man kan objektivisere seg selv, ved å se seg selv utenfor sin egen sfære. Hvor treneren kan gjøre selvavgrensninger og vurderinger om seg selv. Her ligger det en mulighet for treneren til å klassifisere og dele opp sine egne og andre opplevelser, følelser og meninger. En person som utøver høy grad av refleksivitet har egenskaper til å se hvordan andre føler og persiperer en selv Schibbye (2012). Forskning på trenerrollen viser at trenere som aktiv jobber med sin egen selvbevissthet fører til positive resultater for utøveren eller spilleren (Enoksen, 2014).

Flere av spillerne nevnte ærlighet i sine samtaler. Spurkeland (2017) mener trenere eller andre ledere er avhengig å gi tilbakemeldinger som er tuftet på sannhet. Dette kaller han relasjonelt mot, og krever emosjonell modenhet. Det å stille de vanskelige spørsmålene og bemerke ting som ikke alltid er så positive, anser Spurkeland (2011) som en viktig del av det å være leder. Jowett & Cockerill (2003) understreker at treneren er avhengig av å vise oppriktighet ovenfor sine spillere. Uten denne komponenten er det vanskelig å drive godt relasjonelt arbeid. Dette var noe spillerne mente de hadde til sine nåværende trenere. Man

fikk også et inntrykk av trenerne ønsket spillerne skulle si ting direkte til dem, og ikke gå «rundt grøten». At dette går begge veier mener Spurkeland (2017) er essensielt for at man sammen kan nå de målene man har satt. Denne typen korreksjon og tilbakemeldinger kan derimot tolkes negativt av den andre. Dette kan være skadelig hvis man ikke har bygget opp et tillitsfullt forhold og en trygg base (Spurkeland, 2017).

De aller fleste gangene ble det tolket dithen at spilleren trodde på trenerens intensjoner. Men samtidig var det en type ambivalens til tilbakemeldingene. Her fra to sitater fra en spiller: *«Får tilbakemeldinger hvis det er noe han mener jeg kunne gjort annerledes. Men det er jo greit, eller så lærer man ikke»*. Her forstår spilleren tilbakemeldingene som positive, selv om de er av korrigerende art. Mens i dette sitatet, oppfattes tilbakemeldingene som negative, fordi blant annet intensiteten i kommentarene forsterkes. *«Jeg synes det er greit å få tilbakemelding om jeg gjør en feil eller noe sånt, sånn sett. Enkelte ganger kan det bli litt mye»*. I tillegg til intensiteten, forklarte spilleren at noe av årsaken til at han tolket signalene fra treneren annerledes, var hans dagsform. Negative tanker og opplevelser i sitt liv utenfor gatelaget, hadde blitt tatt med inn klubblokalet og på treningsfeltet. I et allerede fullt «følelsesbeger» var trenerens tilbakemeldinger det som førte til en reaksjon. Dette viser litt hvor fintfølende og balanserende treneren må være. I samtalene forteller trenerne om å forstå signaler og de underliggende faktorene. T4: *«... () hvis det dårlig stemning. Er en som har en dårlig dag. Så må en kanskje være litt mer rund i kantene, på hvordan man oppfører seg. Og prøve å ta de signalene før på en måte, treningen kommer. Så du er litt observant på det, da.»* Dette kan i følge Chelladurai (1980) vise en form for dynamisk treneratferd. Der man som trener vurderer det ut i fra hvem man snakker med og i hvilken situasjon man står opp i. Situasjonsbestemte tilpasninger fotballtreneren gjør, kan føre til en sterkere relasjon til den enkelte spiller (Chelladurai, 1980).

0). I følge Spurkeland (2012) bør man som trener, nærme seg spilleren med et språk som er forutsigbart og trygt, og en verktøykasse med kontaktskapende virkemidler. Som trener for et gatelag er det nærliggende å tro at man fort merker hva som virker relasjonsbyggende på de enkelte spiller. Noe også trener 4 illustrer i forrige avsnitt. Samtidig var flere av trenerne ærlige på at de ikke alltid traff med kommunikasjonen. Misforståelsene i form av uavklarte forventninger og krav vil kunne drive frem konflikter. Sæther (2015) mener partenes evne til å snakke samme språk som en vesentlig faktor for et godt tillitsforhold.

Hvordan man ble møtt gjennom «et hei» eller en varm klem hadde mye å si for spillerne. «Hei-et» var viktig for å skape overbevisning om at man ble sett og lagt merke til. Det å gi en klem eller annen form for kroppskontakt var også en tungtveiende form for nærhet. Eide og Eide (2017) mener kroppskontakt kan bidra til å skape trygghet og mening. Hvordan spillerne og trenerne opplevde fysisk nærhet var forskjellige. Noen ønsket å gi klemmer, noen likte best et håndtrykk eller klapp på skulderen, mens følte det var nok med «et hei». Eide og Eide (2017) mener all form for kommunikasjon bugner ut i hensikten til det som formidles og hvilket miljø man er en del av. Om treneren for eksempel la en hånd over skulderen til spilleren, mens man gikk og snakket, kunne det vise et sterkt ønske om kontakt og interesse for vedkommende. Eide og Eide (2017) forklarer at kroppsbøringer er noe alle mennesker trenger og har opplevd, selv de som er i en sårbar situasjon.

Det å gi omsorg er nært knyttet til tillitt. Som blir av spillerne nevnte handler om å bli tatt på alvor. Hvordan treneren tar responderer på det som blir sagt fra spilleren. Opplevs det fra spilleren som at treneren er uinteressert eller nonchalant, kan fort mistilliten få fotfeste. Og man vil føle seg sveket. Samtidig vil en trener som viser en interesse og genuin væremåte gjøre at tilliten forsterkes (Spurkeland, 2012). Slik jeg forstår mange av trenerne, handlet en del av deres samtaler om grunnleggende behov som berørte begge parter, og som

ga de gode følelser. Schibbye (2012) mener dette kan tolkes som empatisk lytting og dialektisk relasjonsforståelse. Med en slik nærmere tilknytning mellom trener og spiller vil det sannsynligvis ligge til rette for at treneren kan gi støtte og veiledning. Et slikt nært subjekt-subjekt forhold har gode framtidsutsikter for spillerens endringsarbeid (Schibbye, 2012). Det er likevel fort gjort å falle fristelsen å ta hovedrollen fra den som har behov for å bli hørt. «*At han ikke skal synes synd på oss*» gir spiller 1 et uttrykk for at sympatien kan ta for stor plass. Hvor trenerens egne assosiasjoner dyttes over på spilleren, og belæring kan oppstå (Schibbye, 2012)

5.2 Autonomi i trener-spillerrelasjonen

Drøftingsdelen «Autonomi i trener-spillerrelasjonen» vil i grove trekk anvende STD-teorien og autonomi til å belyse tematikken.

I følge Deci og Ryan (2000) er autonomi opplevelsen spilleren har til å medvirke, føre beslutninger og styre sin egen atferd. Spillerne på gatelaget beskrev alle sammen positive erfaringer knyttet til medvirkning og frihet. Dette kunne handle om viktige spørsmål og utfordringer knyttet til deres liv, men også mer trivielle ting. «*.. () i fjor hadde vi et lite møte om at vi synes at kunne trene litt mer på øvelser for å bli bedre med ballen. Da tok dem det til seg, og da ble det mer øvelser med ballkontroll og firkanter*». Her forteller spiller 4 om muligheten til å komme med synspunkter, som treneren vurderer, og etter hvert legger til rette for. Opplevelsen spillerne får med å påvirke deres egen hverdag, er et tegn på en demokratisk lederstil. Treneren hører på behovene og gir de myndighet til å delta i beslutningene. Denne type trenerstil kan bidra til at spillerne får et større eierskap, som igjen kan stimulere til engasjement (Sæther, 2015). I noen situasjoner tolket jeg spillerne likevel dithen at de ønsket en trener som tok klar kontroll. I en ofte kaotisk livssituasjon, kunne det å slippe å ta avgjørelser, gjøre livet mer håndterbart. Her er det klart treneren må være varsom,

ettersom en slik tilnærming over tid kan føre til færre initiativ og umyndiggjøring, som er et inngrep på selvbestemmelsen (Ryan & Deci, 2017).

På trening eller kamp, var det ingen krav om delta. Alle deltok frivillig. Spillere som hadde falt av, og blitt borte, ble kontaktet av trener. Samtalene bar nok mest preg av hvordan det gikk med dem, men det kunne tenkes det lå en form for ubevisst overtalelse i trenerens tone. «Goder» som gratis lunsj eller sosial omgang med de andre i klubben kunne være grunner til at spilleren fikk lyst til å komme tilbake. Slike ytre motivasjonskilder kan påvirke spillerens behov. Ryan & Deci (2002) argumenterer blant annet for at de indre motivene fort kan reduseres hvis treneren bruker motiverende belønningsstrategier ovenfor spillerne. Her kan man diskutere om overtalelsen fra trener og de ytre belønningene, skader mer enn det ganger på lengre sikt. Noe av grunnlaget for akkurat det, kan være at de ytre faktorene spilleren kom tilbake for, kan ha endret seg med tiden, og hvor man erfarer indre glede som ikke tidligere var til stede. Dette gjør at de indre motivene blir førende. Dette kan ses på som en internaliseringsprosess (Deci & Ryan (1985). Så selv om spillerens uavhengighet til dels ble utfordret, gjennom trenerens innblanding, kan det føre til økt deltakelse og styrking av deres tillitsforhold.

Trenerne opplevelse av det å gi frihet og ansvar til sine spillere, varierte fra situasjon til situasjon. Slik tolket jeg alle trenerne i større eller mindre grad gjorde. I noen tilfeller var de svært opptatt av spillernes autonomi. Samtidig var det situasjoner hvor trenerne mente de selv måtte være veldig tydelige og utøve en mer autoritær stil. Denne type trenerstilen har en mer kommando- og kontrollorientert ledelse (Sæther, 2015). Hvor det var klare instruksjoner og føringer fra treneren. Dette kan sette begrensinger for spillerens autonomi (Mageau & Vallerand, 2003) Likevel kan denne stilen være hensiktsmessig i situasjoner hvor avgjørelser må tas raskt (Sæther, 2015). Sæther (2015) mener det er vanskelig å sette en gullstandard for hvilken atferd treneren bør ha. Alle typene har både fordeler og ulemper. Mye er

situasjonsbetinget, i tillegg til nivået på aktiviteten. I en undersøkelse av norske fotballtrenere kom det frem at en instruerende stil og positive tilbakemeldinger var den mest valgte metoden (Enoksen et al., 2014).

I visse tilfeller anså treneren det viktigere å ta praktiske hensyn enn å høre på hver enkelt spiller. Dette kunne for eksempel handle om treningsplanlegging eller taktiske grep som påvirket spillerne. Deci og Ryan (2002) argumenter for at en mangel på vilje eller lyst til å la spillerne komme med synspunkter, vil påvirke selvstendigheten deres både på og utenfor banen.

Et annet aspekt var trenerens opplevelse av spillerens fotballkompetanse. Dette kunne vise seg å påvirke valgfriheten til spilleren. «... () når vi skal spille, så tar jeg et par av gutta, og spør, hvordan gjør vi da? Hvordan skal vi spille? Men ikke de samme hver gang. Så hører vi på dem, så sier jeg hva som er blitt bestemt, utfra hva gutta har blitt enige om». Her gir trener 2 et bilde på det å overlate ansvar og avgjørelser til spillerne. Dette sitatet tyder på at treneren stolte på dem og var trygg på deres kunnskap om spillet. Spillerne opplevde det som styrkende for deres mestringsfølelse og selvtillit. Sitatet viser også at treneren er opptatt at flere får muligheten til å delta. Slike likeverdige prinsipper gir flere opplevelsen av anerkjennelse, som kan styrke deres autonomi (Høigaard, 2009).

Flere av spillerne mente det var grunnet forskjellen i kunnskap og erfaring innen fotball. Isolert sett kan det ses på som positivt at de stolte på trenerens evner. Faren med det er at spilleren blir mer passiv og hjelpeløs, der man gjør seg i større grad avhengig av treneren. (Mageau og Vallerand (2003) har gjennom studie kommet frem til at uselvstendige spillere er mindre ansvarsbevisste, og har redusert mulighet for å nå sine mål. I dette tilfellet kan det virke som om makten mer og mer gled over til treneren. Selv om det er liten sannsynlighet for at det er lik grad av makt i forholdet, vil en stor forskyving av maktforholdet ofte være skadelig for tillitsforholdet, utviklingen og bedringsprosessen til spilleren, ettersom man fort

kan la være å ta ansvar over eget liv (Bramness & Andreassen, 2014; Rognlan, 2011) I motsetning til selvstendighet som fører til økt glede, motivasjon og deltagelse (Ryan og Deci, 2002).

5.3 Det tillitsfulle felleskapet

Drøftingsdelen «Det tillitsfulle felleskapet» ses spesielt i lys av Grimens (2009) perspektiv om tillit.

Spillere og trenere opplevde klubben som en plass hvor man følte tilhørighet og felleskap. Spillerinformantene mente klubben vokste mer og mer inn deres liv. Nye og sterke vennskap, faste oppmøtetidspunkt, dugnader, turer og stoltheten å bære klubbemblemet ble trukket frem som faktorer. Her hadde de personer de stolte på og følte trygghet til. Noe som de savnet fra andre deler av livet. Alle spillerne fortalte om større eller mindre tillitsbrudd de hadde opplevd. Disse var av forskjellig karakter. Tillitsbruddene ble vurdert som milde eller svært grove og uopprettelige. For eksempel kunne det være mennesker man tidligere hadde et veldig nært og fortrolig forhold til, men som av en eller grunn hadde skadet forholdet. Dette kunne handle om utroskap eller tilbakevendende rusbruk. Grimen (2009) mener kompetansen tillitsgiver mener mottakeren besitter og hvor stor verdi «gjenstanden» eller informasjonen den andre skal ta vare på, påvirker graden av tillitsbruddet. Jo flere tillitsbrudd og svik man tidligere hadde erfart, jo lavere var forventingen til mottakerens kompetanse. I tillegg til at det tillitsgiver utleverte ofte hadde minket i verdi (Grimen, 2009). Dette kunne føre til at personen var mer engstelig for å betro seg til andre om nære og verdifulle «ting». Derfor kan man tenke seg at en naturlig reaksjon for en som har opplevd mange tillitsbrudd, lar være å opprette nye og nære relasjoner, som man er redd skal skade tilliten. Vi kan se for oss svik fra barndommen, og eller rusmiljøet gjør at man som rusavhengige har lært seg at det å holde distanse til andre mennesker, er det

meste hensiktsmessige, fordi alternativet vil være å skape tillit som gjør dem sårbare (Grimen 2009).

Selv om alle trenerinformantene også rapporterte om tillit til sine spillere, merket jeg gjennom samtalene en forskjell i tillitsgraden. Dette kunne handle om kontekst eller mellommenneskelig forhold. Konteksten kunne være situasjonene treneren og spilleren stod opp i. Som for eksempel de gangene treneren stolte på at spilleren beholdt utstyrsnøkkelen i sin varetekt, til den skulle leveres tilbake, uten at den ble mistet eller misbrukt. I andre situasjoner derimot, kunne treneren oppleve lave forventinger til spilleren som tillitsmottaker. Her kunne frykten for at spilleren skulle skade informasjonen være av det omfanget at treneren vegret seg for å gi sin tiltro. Grimen (2009) argumenter for at det skjer i alle menneskelige forhold. Forskjellige forventninger kommer med ulike situasjoner. Hvor kompetent tillitsgiver (trener) mener mottakeren (spiller) er, handler om situasjonen, og hvordan individene vurderer disse situasjonene etter egne erfaringer (Grimen, 2009).

Det var ikke bare graden av tillit som var grunnlaget for et visst avstandsforhold mellom trenerne og spillerne. Trenerne oppga hensynet til egen person og familie. Opplevelsen av å gi pusterom til spillerne. Samt et aktivt fokus på å skille jobb og privatliv. Likevel virket det på en del av spillerne at trenerne delte noe av sitt private liv. «... () den som deler litt av sitt eget liv, og den som holder sitt liv helt på avstand. Den som deler av sitt eget liv, kommer man automatisk mye nærmere. Det er også lettere å dele ting». Spiller 3 eksemplifiserer her hvordan treneren får mer av henne, hvis han gir av selv. Dette å gi og ta, er en vesentlig faktor for et tillitsforhold. Samtidig handler det om å finne en balanse mellom det å være nær og det å ha distanse. Schibbye forklarer at det er viktig å beholde et «mellomrom». Sørger man for «mellomrom» til disse to polene, gir man seg selv muligheten til å ha et perspektiv som både ser på seg selv og sin væremåte, samt den andre og forholdet som helhet (Schibbye, 2012).

For treneren handlet det om å se hver enkelt, samtidig som man hadde et blikk over gruppa som helhet. Erfaringene tydet på at det å skape et godt felleskap, der alle var opptatt av å dra i samme retning, følte treneren ikke alltid var så lett. Her forklarer trener 1 dette perspektivet: *«forsøker å forklare kraften i et lag ..., () der lykkes jeg ganske dårlig»*. Følelsen av ikke lykkes, påvirker troen på seg selv.. I dette tilfelle virker det som coaching efficacyen er lav. Feltz (2008) mener trenere med lav grad av coach efficacy påvirker sine spillerens trivsel og prestasjon i negativ retning.

Derimot tolket jeg det som om trenerne oftest følte på mestring. Være en ressurs og støttespiller for andre, virket i stor grad å motivere treneren. Her illustrerer trener 3 dette: *«Være en ressurs hvis man har muligheten for det. Når man ser hva det gjør for samfunnet og hva det gjør for den enkelte, så er det veldig givende i seg selv. Jeg blir jo motivert av det. Har jo folk som kommer inn her, og ikke tør å se noen i øya omtrent, og nesten ikke tør å snakke. Så går det et halvt år, og så begynner man å ta litt initiativ, og så til slutt så roper de gjennom gangene om folk skal være med på café. Og så går det noen måneder til og så står de og synger for oss»*. Slike gode opplevelser hvor treneren øker mestringsfølelsen kan i følge Feltz et al., (2008) bidra til å gjøre treneren enda mer forpliktet til sin jobb og sine spillere. Jeg ser på trenerens indre motiver som vesentlig faktor for å skape en god relasjon til sine spillere. Uten selv å føle glede og trivsel, er det vanskelig å tro at treneren kan vise genuin interesse og tilstedeværelse.

Humor og latter var det mye av i klubblokalene. Det ga mye optimisme for både trenere og spillere, og virket smittende. Spurkeland (2012) beskriver humor som en fasilitator for inkluderende og godt miljø. Han mener varm humor sprer glede og gjøre andre vel. Noe som kan styrke lagfølelsen og følelsen av tilhørighet.

6. Avslutning

Funnene tyder på at trenerne og spillerne opplever gode og trygge tillitsforhold. Begge parter trekker frem trenernes mellommenneskelige egenskaper som essensielt for en god trener-spillerrelasjon. Det handler om å bli sett og hørt gjennom trenerens genuine interesse. At man tar seg tid og viser tålmodighet, også de dagene som er mer krevende for spilleren. Her gjelder det å se behovene og prøve å forstå de bakenforliggende årsakene til spillerens atferd. Funn tyder også på at spilleren har et stort behov for å bli tatt på alvor, og føle seg nyttfull. I det hensende er respekt et viktig begrep som mange av informantene trekker frem.

Et annet viktig punkt er spillerens muligheter for medbestemmelse. Alle spillerne gir uttrykk for at man får sjanser til å komme med synspunkter og bidra i avgjørelsesprosesser. Trenerne setter pris på spillernes initiativ og tilbakemeldinger. Likevel anser trenerne spillerne som delvis delaktige i beslutninger. Dette beror på flere ting. Eksempelvis trenerens tid og praktiske gjennomføringsmuligheter eller tiltro at spilleren hadde nok kompetanse.

Informantene uttrykker klubbfølelse, vennskap og mye humor. Spillerne lar skuldrene senkes i klubben, noe som gir næring for tillitsforhold.

Masteroppgaven gir mulighet for videre forskning på feltet. Her kan kvantifiserbare verktøy anvendes for å få et bredere grunnlag for hvordan relasjonene oppleves mellom trener-spiller på gatelaget. Dette har i liten grad blitt gjort tidligere. Vil det samsvare med opplevelsene til informantene, eller vil det være store forskjeller i beskrivelsene?

En annen innfallsvinkel kan være kjønnsperspektivet. I denne studien var det ingen kvinnelige trenere med, og kun én spiller. Her kan man se på hvilke forskjeller det er mellom

mannlige og kvinnelige trenere sine opplevelser av tillit og betydningen av relasjonen med sine spillere. Og hvilke likheter og forskjeller som spillerne opplever mellom kjønnene?

Jeg vil til slutt påpeke en del begrensinger med studien. Alle informantene virket å være motiverte for å bli intervjuet. Dette anser jeg på den ene siden som positivt, ettersom det viser en form for frivillighet. Samtidig som dette kan tegne et litt skjevt bilde. Trenerne kunne være ekstra ivrige med å få med spillere som hadde et godt og trygt forhold til sine trenere. Det kan også diskuteres om spillere som hadde lav deltakelse, trivsel og tillit ønsket å dele sine tanker og opplevelser til meg som forsker.

7. Litteraturliste

- Abrahamsen, F. E. & Gitsø, E. 2016. *Den coachende treneren: om å coache viderekomne*. (1. Utg.). Oslo: Akilles
- Bahr, R. (Red.). (2015). Aktivitetshåndboken: fysisk aktivitet i forebygging og behandling. Oslo: Helsedirektoratet. Hentet fra [https://helsedirektoratet.no/retningslinjer/aktivitetshandboken-fysisk-aktivitet-i-forebygging- og-behandling](https://helsedirektoratet.no/retningslinjer/aktivitetshandboken-fysisk-aktivitet-i-forebygging-og-behandling)
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191-215.
- Blanchard, C. M., Amiot, C. E., Perreault, S., Vallerand, R. J. & Provencher, P. (2009). Cohesiveness, coach's interpersonal style and psychological needs: Their effects on self-determination and athletes' subjective well-being. *Psychology of Sport & Exercise*, 10(5), 545-55. Hentet fra <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2009.02.005>
- Bramness, J. G., & Andreassen, O. A. (2014). Rus og avhengighet. I U. F. Malt, O. A. Andreassen, I. Melle, & D. Årslund (Red.), *Lærebok i psykiatri* (3. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Chelladurai, P., & Saleh, S. D. (1980). Dimensions of leader behavior in sport: Development of a leadership scale. *Journal of Sport Psychology*, 2, 34-45. Hentet fra <https://pdfs.semanticscholar.org/7a07/873f13d07b2b0648ffb4cb225793dd69515d.pdf>
- Davis, L. & Jowett, S. (2014). Coach-athlete attachment and the quality of the coach-athlete relationship: implications for athlete's well-being. *Journal of Sports Sciences*, 32(15), 1454-1464
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. New York: Plenum Press.
- Deci, E. L. & Ryan, R. M. (1987): "The support of autonomy and the control of behaviour." *Journal of personality and social psychology*, 53, 1024–1037.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behaviour. *Psychological Inquiry*, 11(61), 227- 268. http://dx.doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_01
- Eide, H. & Eide, T. (2017). *Kommunikasjon i relasjoner: personorientering, samhandling, etikk*. (3. utg.) Oslo: Gyldendal Akademiske.

- Enoksen, E. Fahlström, P.G. Johansen, B.T. Hageskog, C. Christensen, J.B. Høigaard, R. (2014). Perceptions of leadership behavior and the relationship to athletes among Scandinavian coaches. *Sport studies*. 11(5), 131-147. Hentet 14. oktober 2019 fra https://sportstudies.org/wp-content/uploads/2014/11/131-147_vol_5_2014_enoksenetal.pdf
- Feltz, D. L., Chase, M. A., Moritz, S. E. & Sullivan, P. J. (1999). Development of the multidimensional coaching efficacy scale. *Journal of Educational Psychology*, 91, 765- 776.
- Feltz, D. L., Short, S. E. & Sullivan, P. J. (2008). *Self-Efficacy in Sport: Research and Strategies for Working with Athletes, Teams, and Coaches*. Champaign, IL; Human Kinetics.
- Folkehelseinstituttet. (2019a). Alkohol og vold. Hentet 5. februar 2020 fra <https://www.fhi.no/nettpub/alkoholinorge/konsekvenser-av-alkoholbruk/alkohol-og-vold/>
- Folkehelseinstituttet. (2019b). Alkoholbruk i den voksne befolkningen. Hentet 10. februar 2020 fra <https://www.fhi.no/nettpub/alkoholinorge/omsetning-og-bruk/alkoholbruk-i-den-voksne-befolkningen/>
- Folkehelseinstituttet. (2019c). Rusbrukslidelser i Norge. Hentet 8. januar 2020 fra <https://www.fhi.no/nettpub/hin/psykisk-helse/ruslidelser/>
- Folkehelseinstituttet. (2018). Narkotikabruk i Norge. Hentet 5. februar 2020 fra <https://www.fhi.no/nettpub/narkotikainorge/bruk-av-narkotika/narkotikabruk-i-norge/?term=&h=1>
- Fotballstiftelsen. (u.å). Om Fotballstiftelsen. Henter 19. januar 2020 fra <http://www.fotballstiftelsen.no/om-oss/>
- Friedrich, B. & Mason, O. J. (2017). Evaluation of the Coping Through Football Project: Physical activity and psychosocial outcomes. *The Open Public Health Journal*, 10(1), 276-282 DOI: [10.2174/1874944501710010276](https://doi.org/10.2174/1874944501710010276)
- Grimen, H. (2009). *Hva er tillit?* Oslo: Universitetsforlaget.
- Helse og Omsorgsdepartementet. (2015). *Lov om folkehelse (Folkehelseloven)*. Hentet 14. oktober 2018 fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2011-06-24-29>
- Jowett, S. (2017). Coaching Effectiveness: The Coach-Athlete Relationship at its Heart. *Current Opinion in Psychology*, 16, 154-158. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2017.05.006>

- Jowett, S. Cockerill, I. (2003). Olympic medalists' perspective of the athlete-coach relationship. *Psychology of sport and exercise*, 4(4), 313-331.
[https://doi.org/10.1016/S1469-0292\(02\)00011-0](https://doi.org/10.1016/S1469-0292(02)00011-0)
- Jowett, S. Ntoumanis, N. (2004). The coach-athlete relationships questionnaire (CART-Q) development and initial validation. *International journal of sport psychology*.
<https://doi-org.ezproxy.inn.no/10.1111/j.1600-0838.2003.00338.x>
- Jowett, S. (2007). Coach-athlete relationships ignite groupness. In M. R. Beauchamp, & M. A. Eys, *Group Dynamics: Advances in Sport and Exercise Psychology*. New York: Routledge.
- Helsedirektoratet. (2014). *Sammen om mestring. Veileder i lokalt psykisk helsearbeid og rusarbeid for voksne*. Et verktøy for kommuner og spesialisthelsetjenesten. Oslo: Direktoratet.
- Hulton, A. T., Flower, D., Murphy, R., Richardson, D., Dust, B. & Curran, K. (2015). *Effectiveness of a community football programme on improving physiological markers of health in a hard-to-reach male population: the role of exercise intensity*. *Journal Soccer & Society*, 17(2), 196-208.
<https://doi-org.ezproxy.inn.no/10.1080/14660970.2015.1082750>
- Høigaard R. (2009). Coaching efficacy - å ha troen på seg selv som trener. I: B.T. Johansen, R. Høigaard & J. B. Fjeld (red.). *Nyere perspektiv innen idrett og idrettsperspektiv*. (39-48). Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Kobro L. M, Marit Borg, M, Karlsson, B. & Vike, H. (2019). *Recovery på banen Gatelag som samskapende sosial innovasjon i norske kommuner*. Hentet fra https://openarchive.usn.no/usn-xmlui/bitstream/handle/11250/2583692/2019_16_Kobro.pdf?sequence=5&isAllowed=y
- Krustrup P., Nielsen J. J, Krustrup B. R., (2009). Recreational soccer is an effective health-promoting activity for untrained men. *British Journal of Sports Medicine*, 43, 825-831. <https://bjsm.bmj.com/content/43/11/825>
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. (3. utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Lafrenière, M. A. K., Jowett, S., Vallerand, R. J., & Carbonneau, N. (2011). Passion for coaching and the quality of the coach-athlete relationship: The mediating role of coaching behaviors. *Psychology of Sport and Exercise* (12), 144-152.
Doi: [10.1016/j.psychsport.2010.08.002](https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2010.08.002)

- La Guardia, J. G., & Patrick, H. (2008). Self-determination theory as a fundamental theory of close relationships. *Canadian Psychology/Psychologie canadienne*, 49(3), 201-209. <http://dx.doi.org/10.1037/a0012760>
- Livingston, J. D., Milne, T., Fang, M. L., & Amari, E. (2012). The effectiveness of interventions for reducing stigma related to substance use disorders: a systematic review. *Addiction*, 107(1), 39-50. Doi: <https://doi-org.ezproxy.inn.no/10.1111/j.1360-0443.2011.03601.x>
- Malterud, K. (2011): *Kvalitative metoder i medisinsk forskning - en innføring*. 3.utgave. Oslo: Universitetsforlaget.
- Malterud, K. (2017): *Kvalitative forskningsmetoder for medisin og helsefag*. 4. utgave. Oslo: Universitetsforlaget.
- Magee, J., Spaaij R., & Jeanes, R. (2015). "It's recovery united for me": promises and pitfalls of football as part of mental health recovery. *Sociology of Sport Journal*, 32(4), 357-376
- Mohr M, Lindenskov A, Holm P. M., Nielsen H. P., Mortensen, J., Weihe, P. & Krstrup, (2014). P. Football training improves cardiovascular health profile in sedentary premenopausal hypertensive women. *Scand J Med Sci*, 24, 36–42.
- Mørland, J. & Waal, H. (2016). *Rus og avhengighet*. Oslo: Universitetsforlaget.
- NFF. (2017). *Årsrapport*. Hentet 14. oktober 2018 fra: <https://view.joomag.com/nff-nff-%C3%85rsrapport-2017/0449189001518785583?short>
- NSD. (2020). *Forskning på sårbare grupper*. Hentet 15. januar 2020 fra http://www.nsd.uib.no/personvernombud/hjelp/forskningstema/saarbare_grupper.html
- Olympiou, A., Jowett, S., & Duda, J. L. (2008). The Psychological Interface Between the Coach-Created Motivational Climate and the Coach-Athlete Relationship in Team Sports. *The Sport Psychologist*, 22, 423-438.
- Ottesen, L., Jeppesen, R.S., Krstrup B. R. (2010) The development of social capital through football and running: studying an intervention program for inactive women. *Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sports* 20, 118-131.
- Patton, M. Q. (2015). *Qualitative research & evaluation methods* (4. utg.). Thousand Oaks, CA: Sage.

-
- Pringle, A. & Sayers, P. (2004). It's a Goal!: Basing a community psychiatric nursing service in a foot- ball stadium. *The Journal of Royal Society for Promoting of Health (JRSH)*; 124(5), 234-238.
- Rognlan, L. T. (2011). *Coaching - en sak for idrettsosnologi*. Hentet 2. november fra <https://www.idrottsforum.org/articles/ronglan/ronglan110309.pdf>
- Ryan, R. M &Deci, E. L. (2017). *Self-determination theory: basic psychological needs in motivation, development, and wellness*. New York: Guilford Press
- Ryan, R. M. & Deci, E. L. (2007). Active Human Nature. Self-Determination Theory and the promotion an maintenance of sport, exercise, and health. I: Hagger, M. S. & Catzisarantis, N. L. D. (Red.) *Intrinsic motivation and self- determination in exercise and sport* (1-20). Champaign, IL: Himan Kinetics.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2002). Overview of self-determination theory: An organismic-dialectical perspective. In E. L. Deci & R. M. Ryan (Eds.), *Handbook of self-determination research*, 3–33. University of Rochester Press.
- Sayed, L. (2012). "Mer enn bare fotball..." Evaluering av frelsesarmeens gatefotball". In F. S. F. I. O. I. 2012 (Ed.), (1-57). Frelsesarmeen. Hentet 12. oktober 2019 fra <http://www.frelsesarmeen.no/filestore/Bilder/Enhetene/Rusomsorg/Gatefotball/merennbarefotball.pdf>
- Schibbye, A. L. L. (2012). *Relasjoner. Et dialektisk perspektiv på eksistensiell og psykodynamisk psykoterapi* (2. utg.) Oslo: Universitetsforlaget.
- Sherry, E., & Strybosch, V. (2012). A kick in the right direction: longitudinal outcomes of the Australian community street soccer program. *Soccer & Society*, 13(4), 495-509. Hentet 15. Okotber 2018 fra <https://doi-org.ezproxy.inn.no/10.1080/14660970.2012.677225>
- Spandler, H., Mckeown, M. & Roy, A. (2012) EVALUATION OF IT'S A GOAL! Final Report <https://core.ac.uk/download/pdf/9632699.pdf>
- Spandler, H. & Mckeown, M. (2012). A critical exploration of using football in health and welfare programs gender, masculinities, and social relations. *Journal of Sport & Social Issues*, 36 (4), 387-409 <https://doi-org.ezproxy.inn.no/10.1177/0193723512458930>
- Spurkeland, J. (2012). *Relasjonskompetanse: resultater gjennom samhandling* (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.

Spurkeland, J. (2017). *Relasjonsledelse* (5. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.

Sæther, S. A. (2015). *Treneroller*. Fagbokforlaget: Oslo

Taylor, B., Irving H. M., Kanteresai, F., Roomcdi, R., Borgesgi, G., Cherpitelefi, C., Greenfieldfi, T & Rehmabhi, J. (2010). The more you drink, the harder you fall: a systematic review and meta-analysis of how acute alcohol consumption and injury or collision risk increase together. *Drug and Alcohol Dependence*, 110(1), 108-116. Doi:[10.1016/j.drugalcdep.2010.02.011](https://doi.org/10.1016/j.drugalcdep.2010.02.011)

van Boekel, L. C, Brouwers, E. P.M, van Weeghel, J., & Garretsen, H F.L. (2013). Stigma among health professionals towards patients with substance use disorders and its consequences for healthcare delivery: Systematic review. *Drug and Alcohol Dependence*, 131(1-2), 23-35. <https://doi.org/10.1016/j.drugalcdep.2013.02.018>

Welsh, A., Armstrong, B. & Taylor, N. (2018). *Coping through football*. Rapport. Hentet 14. oktober 2019 fra <https://www.copingthroughfootball.org/wp-content/uploads/2018/04/CTF-10-Year-Report.pdf>

8. Vedlegg

8.1 Godkjenning fra NSD

14.5.2020 Meldeskjema for behandling av personopplysninger

NSD NORSK SENTER FOR FORSKNINGSDATA

NSD sin vurdering

Prosjekttittel
Hvordan kan fotballtrenere bidra til en tillitsfull relasjon med personer fra rusmiljøet?

Referansenummer
900876

Registrert
21.01.2019 av Christoffer André Heier Solbakken - 132941@stud.inn.no

Behandlingsansvarlig institusjon
Høgskolen i Innlandet / Fakultet for helse- og sosialvitenskap / Institutt for folkehelse og idrettsvitenskap

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)
Børge Baklien , borge.baklien@inn.no, tlf: 4762430355

Type prosjekt
Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student
Christoffer Heier Solbakken, Christoffer_solbakken@hotmail.com, tlf: 99366296

Prosjektperiode
01.01.2019 - 01.07.2020

Status
06.02.2020 - Vurdert

Vurdering (2)

06.02.2020 - Vurdert

Bekreftelse på status

NSD har vurdert endringen registrert 29.01.2020.

Vi har nå registrert 01.07.2020 som ny sluttdato for forskningsperioden.

NSD vil følge opp ved ny planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til videre med prosjektet!

<https://meldeskjema.nsd.no/vurdering/5c3f0b99-43fe-4f30-9cb7-570bbaf5cf11>

Kontaktperson hos NSD: Elizabeth Blomstervik
Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

28.05.2019 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg 28.05.19. Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:

https://nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 31.12.2019.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

LÆRERES TAUSHETSPLIKT

Lærere har taushetsplikt, og det er viktig at intervjuene gjennomføres slik at det ikke samles inn opplysninger som kan identifisere enkeltelever eller avsløre taushetsbelagt informasjon. Vi anbefaler at du er spesielt oppmerksom på at ikke bare navn, men også identifiserende bakgrunnsopplysninger må utelates, som for eksempel alder, kjønn, navn på skole, diagnoser og eventuelle spesielle hendelser. Vi forutsetter også at dere er forsiktig ved å bruke eksempler under intervjuene.

Studenten og læreren har et felles ansvar for det ikke kommer frem taushetsbelagte opplysninger under intervjuet. Vi anbefaler derfor at studenten minner læreren om taushetsplikten før intervjuet startet.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form

14.5.2020

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

Dersom du benytter en databehandler i prosjektet må behandlingen oppfylle kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

8.2 Intervjuguide til trenere

Intervjuguide til trener

1. Kan du først fortelle om din spiller/-trenererfaring, utdanning, og eventuelt relevant videreutdanning?
2. Hva er din motivasjon til å trene gatelaget?
3. Hvilke egenskaper synes du er viktigst som trener?
4. Hva er det med trenerrollen du synes er interessant?
5. Hva er dine tanker rundt relasjonen mellom deg og dine spillere?
6. Hvilken relasjon føler du har til spillere?
7. Kan du beskrive positive erfaringer du har med fotball med spillere?
8. Kan du beskrive en negativ eller vanskelig erfaring? a) Hvorfor ble den vanskelig?
9. På hvilken måte mener du har tillit til dine spillere?
10. Hva er dine motiver for å være trener?
11. Hvordan jobber du med de forskjellige spillerne?
12. På hvilken måte føler du deltakerne er med i planleggingen av aktiviteten?
13. Gir du deltakerne mye frihet på feltet og garderoben?
14. Hva tenker du rundt rus og fotballoppmøte?

Er det noe annet i forhold til det vi har snakket om som du ønsker å fortelle mer om?

8.3 Intervjuguide til spillere

Intervjuguide for spillerne med rusbakgrunn

1. Kan du først fortelle litt om aktiviteten gatefotball?
2. Hvilke forventninger har du til treneren på gatelaget?
3. Kan du fortelle om hvordan du ønsker at treneren skal møte deg?
4. Er det noen forskjeller på treneren på og utenfor banen?
5. Hva legger du i ordet relasjon?
6. Hvilke erfaringer har du til treneren på gatelaget?
7. På hvilken måte har du tillit til din trener?
8. Hvordan føler du relasjonen har utviklet seg?
9. Kan du fortelle om relasjonen til treneren påvirker deg utenfor banen?
10. Hvordan er din relasjon til de andre deltakerne?
11. Hva opplever du som styrkende for din relasjon med lagspillere?
12. Har din relasjon til trener og med-spillere påvirket din deltakelse i samfunnet for øvrig?
13. Hva tenker du skal til for at du som spiller skal oppleve trivsel i fotballmiljøet?
14. På hvilken måte føler du å delta i medbestemmelsesprosessen rundt opplegget og treningene?
15. I hvor stor grad gir treneren deg frihet på og utenfor banen?

Er det noe annet i forhold til det vi har snakket om som du ønsker å fortelle mer om?

8.4 Samtykkeskjema

Vil du delta i forskningsprosjektet?

” Hvordan kan fotballtrenere bidra til en tillitsfull relasjon med personer fra rusmiljøet? ”

Dette er et spørsmål til deg om å delta som intervjuperson i en studie for å belyse relasjonen mellom treneren og deltakerne på gatelaget. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

- Hvordan ser trener og deltager på sosial tilhørighet i et relasjonsperspektiv?
- Hvordan ser trener og deltager på autonomi relasjonsperspektiv?
- Hvordan ser trenere og deltager på kompetanse i relasjonsperspektiv?

Formålet med studien er å belyse deltaker og trener sitt relasjonelle bånd og hvordan dette påvirker hverandre. Flere studier beskriver erfaringene mellom trener-spiller-relasjon, men det finnes få studier som beskriver dette møtet ut fra et deltaker- og trenerperspektiv ved et lavterskeltiltak. Jeg vil bruke tre mer inngående problemstillinger for å forstå forskningsspørsmålet:

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Studenten er i samråd med høgskolen i Innlandet ansvarlig for prosjektet, og har opphavsrett til mastergradsoppgaven.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Personer som får spørsmål om å delta er enten spiller eller trener for gatelaget. Alle informantene må minimum ha vært sammenhengende med i 3 måneder. Det vil være et sted mellom 6-8 informanter, henholdsvis likt fordelt mellom deltager og fotballtrenere.

Hva innebærer det å delta?

Dersom du ønsker å delta vil det bety at jeg får en mulighet til å ha en samtale med deg om dette temaet. Intervjuet tar ca. en time, og vi blir sammen enig om tid og sted for intervjuet. Før samtalen tar jeg kontakt med deg for å gi deg mer informasjon, og du har mulighet til å stille spørsmål dersom du ønsker det. Informasjonen som du gir i intervjuet vil bli lagret uten ditt navn (anonymt) på en passord-beskyttet ekstern harddisk som bare prosjektgruppa har tilgang til.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Jeg som har taushetsplikt, og du er sikret full anonymitet både i det som skrives i masteroppgaven underveis, og i den endelige masteroppgaven, og i publisering av en eventuell artikkel

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Samtalene vil bli tatt opp med opptaksutstyr og skrevet over på datamaskin. Informasjonen blir behandlet konfidensielt. Det er kun forsker og veileder i prosjektet som gis anledning til å lese intervjuene. Datamaterialet vil bli oppbevart i tråd med prosedyrer og regler, slik at de er utilgjengelig for utenforstående. Intervjumateriale og persondata vil oppbevares separat og alle lydfiler og tekstfiler vil passordbeskyttes og krypteres. Opptakene vil oppbevares i tråd med retningslinjer/regler for dette.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Etter at masteroppgaven er ferdig vil alle persondata og lydopptakene bli makulert/slettet. Dette blir gjort innen 31.12. 2019. Informasjonen som registreres om deg skal kun brukes slik som beskrevet i hensikten med studien. Alle opplysningene vil bli behandlet uten navn og fødselsnummer eller andre direkte gjenkjennende opplysninger. En kode knytter deg til dine opplysninger gjennom en navneliste. Det vil ikke være mulig å identifisere deg i resultatene av studien når disse publiseres.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien. Du kan når som helst og uten å oppgi noen grunn trekke ditt samtykke til å delta i studien. Dette vil ikke få konsekvenser for din videre deltakelse i gatefotball. Dersom du ønsker å delta, undertegner du samtykkeerklæringen på siste side.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Høgskolen i Innlandet (HINN) har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Student ved Høgskolen i Innlandet: Mastergradsstudent Christoffer A. Heier Solbakken, e-post Christoffer_solbakken@hotmail.com eller telefon 99 36 62 96.
- Min veileder: Førsteamanuensis Børge Baklien, e-post: borge.baklien@inn.no eller telefon: 62 43 03 55.

- Vårt personvernombud: Seniorrådgiver Hans Petter Nyberg, e-post: hans.nyberg@inn.no eller telefon: 62 43 00 23.
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Student

Veileder

Christoffer Heier Solbakken

Børge Baklien

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Hvordan kan fotballtrenere bidra til en tillitsfull relasjon med personer fra rusmiljøet?», og har fått anledning til å stille spørsmål.

Jeg samtykker til:

- å delta i dybdeintervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, **ca. 31.12.19**

(Signert av prosjektdeltaker, dato)